

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Прыватнае прадпрыемства «Суродзічы». Выходзіць штотыднёва, у чацьвяргі



У НУМАРЫ

«Інтэграл» паедзе ў Расею

Падрабязнасьці ўгоды не разгалошваюцца. Копіт заводу адрэньваецца на \$150—200 млн. **Старонка 6.**

70-годзьдзе страшных дзён

У кастрычніку 1937 году масавыя забойствы ў Савецкім Саюзе сягнулі піку. **Старонка 2.**

Сынхронныя спробы зламаць палітвязьняў

Дашкевіча будуць судзіць 6 лістапада, Фінькевіча — празь месяц. **Старонка 3.**

Артура закрылі

Мы, кожны з нас, абавязаны юнакам, якіх пакідаюць у заложніках. Піша Ганна Ільіна з Магілёва. **Старонка 4.**



Да Каліноўскага захацелі?

На фота: чалавек у цывільным фільме пасажыраў. Міліцыя двойчы затрымлівала аўтобус, які кіраваў у Сьвіслач з сталіцы на ўшанаваньне памяці Віктара Каліноўскага. Аўтобус спынялі ў Дзяржынску і Баранавічах. Тым ня менш, каля ста чалавек здолелі даехаць у мястэчка з Горадні, Ваўкавыску ды Мастоў. Яны па традыцыі ўсклалі кветкі да магілы брата Кастуся Каліноўскага ў горадзе, дзе быў узгадаваны кіраўнік антырасейскага паўстаньня. У нумары: Беларусы адчайна бароняць сваю традыцыю: Прадаеш беларускія газеты і кнігі? Вымятайся! (старонка 2), Як абмежаваць колькасьць інтэрнэт-сайтаў? (старонка 2), Гомельскія псыхіятры паставілі беларускамоўнаму юнаку дыягназ: «рэакцыя апазыцыі» (старонка 12).

Рэдактары «НН» і «Arche» у Гомелі

15 лістапада ў Гомелі — сустрэча з рэдактарам «Arche» Валерам Булгакавым і рэдактарам «Нашай Нівы» Андрэем Скурком. Адбудзецца яна на ўправе АГП (вул.Палеская, 52). Пачатак а 18-й.

Прадаеш беларускамоўныя кнігі і газэты? Вымятайся!

Баранавіцкім прадпрымальнікам, што распаўсюджвалі «Нашу Ніву», не працягнулі дамову арэнды памяшканьня.

Праблемы ў сям'і Малашчанкаў, прадпрымальнікаў з Баранавічаў, пачаліся летась.

Малашчанкі арандуюць памяшканьне ў будынку мясцовае філіі «Прыёрбанку». Гандлююць фільтрамі для вады, дадаткова распаўсюджваюць беларускія кнігі, газэты й часопісы. Летась паўстала пытаньне працягу дамовы арэнды памяшканьня. Вырашылі яго тады на карысьць прадпрымальнікаў.

«Сёлета нам адмовілі, спаслаўшыся на вытворчую неабходнасьць» — распавяла Тацяна Малашчанка. У вызваленым памяшканьні вырашылі разьмясьціць аддзел крэдытаваньня.

Спн. Тацяна мяркуе, што прычына не ў вытворчай неабходнасьці: «Мы шмат каму муляем вочы — і кнігі з газэтамі ў нас «няправільныя» прадаюцца, і шылда рэкламная над уваходам ня тых колераў». Яна згадвае, што летась інжынэр МТА банкаўскага аддзяленьня **Жанна Карачун** зацікавілася асартымэнтам крамы і зганіла яго. А менавіта яна ўкладае дамову арэнды памяшканьня.

Дырэктар баранавіцкае філіі 505

ЦБУ «Прыёрбанку» **Анатоль Гладшчук**, разводзіць рукамі: маўляў, усё вырашае інжынэра, яна падпарадкоўваецца непасрэдна сталічнаму начальству. А. Гладшчук пацьвердзіў немагчымасьць працягу дамовы, а потым распавёў, што ён таксама патрыёт сваёй радзімы, але аддзяляе працу ад поглядаў. На разьвітаньне параіў прадпрымальніцы зрабіць тое самае, тады і праблемы перастануць узнікаць.

Распаўсюд незалежнай прэсы ў Баранавічах знаходзіцца пад пільным кантролем чыноўнікаў. Малашчанкі — вернікі грэка-каталіцкай царквы, але іх суполка ня мае храму ў Баранавічах, і яны наведваюць касьцёл Сьвятой Тройцы. Бяруць з сабой колькі асобнікаў «НН», каб раздаць там. Гэта не спадабалася **мясцоваму ідэолягу**, які вынес папярэджаньне сьвятару **Яўгену Маліноўскаму**, а распаўсюднікаў аштрафаваў.

«У кожным разе мы будзем рабіць, што рабілі», — кажа Тацяна Малашчанка. Гэта ж нашая мова, якая бяз прэсы і кніг ня выжыве.

Сямён Печанко

Як нам абмежаваць колькасць інтэрнэт-сайтаў?

Міністар інфармацыі: Інтэрнэт-вэрсіі пэрыядычных выданьняў павінныя рэгістравацца на агульных умовах.

Сярэдні беларус ужо даўно ня мае доступу да незалежных сродкаў масавай інфармацыі. Забароненыя тэлеканалы, радыёстанцыі, газэты. Задушаныя фінансавыя пэрыядычныя часопісы. Але ўсё роўна страшна: ёсьць яшчэ людзі ў Беларусі, якія здабываюць непадцензурную інфармацыю.

Беларускія чыноўнікі атрымалі заданьне зацугляць яшчэ і інтэрнэт-сфэру. Цяпер сканчаецца распрацоўка адпаведнага заканадаўства. Бюракраты прыдумалі ноў-хаў: абавязковая рэгістрацыя інтэрнэт-сайтаў з навінамі. Пра гэта паведаміў міністар інфармацыі Ўладзімер Русакевіч.

Ужо амаль два месяцы працуе адмыслова створаная камісія. У яе ўваходзяць прадстаўнікі Міністэрства інфармацыі, Міністэрства сувязі, Цэнтру па абароне інфармацыі пры Адміністрацыі прэзыдэнта і КДБ.

Будуць, як мінімум, тры прылады ціску. Першая — атрымаць дазвол мясцовай адміністрацыі (гэта значыць, лукашэнкаўскіх ідэолягаў і спэцслужбістаў). Па-другое, інтэрнэт-выданьню змогуць выносіць папярэджаньні і прыпыніць яго дзейнасьць. Трэцяе — гэта распаўсюд на тых, хто будзе займацца такой дзейнасьцю без рэгістрацыі (такіх будзе большасьць), артыкулу аб парушэньні заканадаўства аб СМІ.

Беларусь застаецца апошняй эўрапейскай краінай, дзе ёсьць сьмяротнае пакараньне, дзе ёсьць палітвязьні. Зараз яна стане першай, у якой ідэолягі будуць вырашаць, якія інтэрнэт-сайты павінныя, а якія не павінныя існаваць.

Мікола Бугай

Фэстываль дзіцячага швэдзкага кіно

Фэстываль, прысьвечаны 100-гадоваму юбілею Астрыд Ліндгрэн «Казачны сьвет Астрыд Ліндгрэн» **пройдзе 2—6 лістапада ў Магілёве (кінатэатар «Радзіма») і 13—15 лістапада ў Менску (кінатэатар «Цэнтральны»)**. Усе фільмы агучаныя па-беларуску.

«Маленькі Нільс Карлсан»

Магілёў: 2 лістапада. Пачатак сэансаў: 10.30

Менск: 13 лістапада. Пачатак сэансаў: 13.00 і 15.30

«Усе нашы дзеці з Булербю».

Магілёў: 5 і 6 лістапада. Пачатак сэансаў: 12.00

Менск: 14 лістапада. Пачатак сэансаў: 13.00 і 15.30

«Браты Львінае сэрца»

Менск: 15 лістапада. Пачатак сэансаў: 13.00 і 15.30.

Пуцінскае «прабачце»

На 70-годзьдзе страшных дзён восні 1937 году, калі сталінскі тэрор дасягнуў свайго піку, прэзыдэнт Расеі Пуцін наведваў Бутава — месца расстрэлу ста тысячаў чалавек. Ніколі раней прэзыдэнт Расеі не прыяжджаў на месца масавага забойства, бо Расея не прызнае сваёй адказнасьці за падзеі 30—50-х гадоў, за Галадамор, Катывь, дэпартацыі

АПЫТАНЬНЕ НА NN.VY

Што, па-Вашаму, трэба рабіць «Нашай Ніве» пасьля прыняцьця рэпрэсійнага Закону аб правапісе?

перайсьці на нарматыўны правапіс і працягваць выхад	73 (16.0%)
трымацца клясычнага правапісу, нават цаной закрыцьця	189 (41.4%)
не сьпяшацца і дзейнічаць па сытуацыі	194 (42.5%)

Усяго прагаласавала: 456

Працяг на старонцы

Сынхронныя спробы зламаць палітвязьняў

Дашкевіча будуць судзіць 6 лістапада, Фінькевіча — празь месяц.

Адвакату Аляксандру Галіеву паведалі сёння ў Шклоўскім раённым судзе, што судовы працэс над Зьмітром Дашкевічам пачнецца 6 лістапада і пройдзе пры зачыненых дзвярах.

Дашкевіча, якія адбывае паўтарагадовае зьнявольненне ў шклоўскай турме за

ўдзел у незарэгістраванай арганізацыі, абвінавачваюць у парушэньні артыкулу 402 КК «Адмова даваць паказаньні» супраць сяброў і пашпечнікаў з «Маладога фронту».

Паводле гэтага артыкулу Зьміцер можа быць асуджаны яшчэ на паўгоду турмы.

30 кастрычніка увечары самаму маладому палітвязьню Беларусі Артуру Фінькевічу было афіцыйна прад'яўленае новае абвінавачваньне. Сьледчы Аляксандар Лескавец у прысутнасьці адвакаткі Ган-

ны Рыбалкі абвесьціў, што маладафронтаўца абвінавачваюць у парушэньні арт. 415 КК РБ «Адмова ад адбыцця пакараньня ў выглядзе абмежаваньня волі». Суд, як мяркуецца, адбудзецца празь месяц.

Артур Фінькевіч трымае двухгадовае пакараньне абмежаваньнем волі ў магилёўскай спэцкамэндатуры за палітычныя графіці, зробленыя напярэдадні мінулых прэзыдэнцкіх выбараў. У мінулы чацьвер Артура абвінавачалі ў парушэньні рэжыму, за што было вынесенае чацьвертае папярэджаньне. Гэта азначала аўтаматычны перавод у СІЗА і завядзеньне новай крымінальнай справы. Паводле гэтага артыкулу Фінькевічу пагражае да трох гадоў турмы.

Між тым хлопец мусіў выйсьці на волю 9 сьнежня.

Зьміцер Панкавец

Маладафронтаўцы шукаюць заступніцтва ў паслоў

29 кастрычніка незарэгістраваная арганізацыя «Малады фронт» зьвярнулася з адкрытым лістом да прадстаўнікоў дыпляматычных місіяў краінаў Эўрасаюзу, акрэдытаваных у Беларусі.

Маладафронтаўцы вырашылі зьвярнуцца да дыпляматаў з прычыны таго, «што арганізацыя цягам апошняга тыдня стала аб'ектам новай хвалі палітычных рэпрэсіяў з боку беларускіх уладаў». Далей па тэксьце прыводзяцца прыклады ўцёску сяброў арганізацыі: зьмяшчэньне ў СІЗА Магілёва Артура Фінькевіча, новая крымінальная справа супраць Зьмітра Дашкевіча, допыты Паўла Севярынца ў сувязі з забойствам таксіста, псыхіятрычная экспэртыза Андрэя Цянюты з Гомелю, гутаркі супрацоўнікаў КДБ з бацькамі Тацяны Буланавай з Магілёва.

У сувязі з гэтым «Малады фронт» заклікае дыпрадстаўніцтва «зьярнуцца да беларускіх уладаў з патрабаваньнем спыніць рэпрэсіі супраць сябраў арганізацыі».

Зьміцер Панкавец

Нясны допыт Севярынца

29 кастрычніка Павал Севярынец быў дапытаны ў пракуратуры Савецкага раёну паводле позы сьледчага Дзьмітрыя Агафонава ў якасьці сьведкі ў справе забойства сталічнага таксіста Дзядзюлі.

Злачынства здарылася ўначы з 22 на 23 кастрычніка 2003 году побач з домам, дзе ў той час жыў Павал Севярынец.

Палітыка паклікалі на допыт, бо падазраваны ў забойстве нібыта паказаў, што ехаў тады да Севярынца. Але сам Севярынец кажа, што ў тыя дні ён быў за межамі Беларусі — ва Украіне, і нават ёсьць адмысловы штамп памежнікаў у пашпарце.

Пакуль няясна, што значыць уся гэтая гісторыя. Ці то падазраваны выкручваецца, імкнучыся надаць справе палітычнае гучаньне і для таго прыцягвае да справы вядомага дысыдэнта, ці то гэта шытая белымі ніткамі правакацыя, каб здыскрэдытаваць Севярынца.

Юлія Даршэвіч





Артура закрылі

Мы, кожны з нас, абавязаныя юнакам, якіх пакідаюць у заложніках. Піша Ганна Ільіна.

26 кастрычніка. Звычайная раніца. Я паднялася, як заўсёды, і пайшла на заняткі. Нічога не паказвала на тое, што сёння здарыцца нешта нечаканае.

Патэлефанавала сяброўка. Голас быў нэрвовы, яна нават не павіталася, а проста вымавіла: «Артура закрылі»...

Першы раз я ўбачыла Артура Фінькевіча мінулым летам, калі яго прывезлі ў Магілёў сябры і калегі. Не на экскурсію. Артур быў вязнем, палітычным вязнем.

Каля «хіміі» на Пушкінскім праспэктэ, сабраўся натоўп, дзе была і я. Тады мала хто з нас ведаў Артура. Цяпер многія ўжо лічаць яго сябрам і братам...

Не магу сказаць, што прыезд Артура вельмі ўразіў мяне ў той момант: суды канвэрамі і прысуды сталі неад'емнай часткай жыцця маіх сяброў і калегаў, майго жыцця.

Вядома, я засмуцілася ад убачанага.

Думала аб тым, што могуць адчуваць ягонія блізкія, сам Артур. Аднак мне ўдалося знайсці ва ўсім гэтым маленькі пазытыўны момант: у нашым горадзе адбываецца гістарычны факт — палітычны вязень апынуўся тут, у Магілёве.

Разам з Артурам прыехалі палітыкі, карэспандэнты. Мы праводзілі яго да ўваходу ў спэцкамэндатуру. Хлопцы дапамаглі зацягнуць рэчы. Дзьверы за Артурам зачыніліся. Я ня ведала тады, што ўжо заўтра зноў прыйду сюды...

Нехта патэлефанавала і сказаў, што Артуру трэба завезці прадуктаў, бо яго не выпускаюць нават у краму. Праз паўгадзіны мы з сяброўкай ужо стаялі на прыступках спэцітэрнату. Як быў уражаны Артур нашым падарункам! Суп у слоіку, мяса, гарнір і нават дэсэрт. Ён яшчэ тады ўсміхнуўся і сказаў, што занатое мой нумар тэлефону пад імем «911».

Усё лета ледзь ня кожны дзень я

сустрэлася з Артурам. Часта мы бачыліся з ім у горадзе, калі гэта было магчыма, наведвалі яго на «хіміі». Неяк так незаўважна ён стаў часткай майго жыцця.

Да таго як трапіць за кратамі, Артур жыў у Менску, вучыўся ў БДУ на факультэце міжнародных зносінаў. Быў знаёмы з добрай часткай знакамітых беларускіх дзеячоў: палітыкаў, навукоўцаў, пісьменьнікаў. Хлопец актыўна ўдзельнічаў у палітычным жыцці краіны — менавіта гэта і прывяло яго ў магілёўскую турму.

Памятаю ягоныя першыя разгублены позірк, якім ён моўчкі крычаў «дзе я?», «за што я тут?»... Першым часам ён шмат успамінаў жыццё ў Менску, гаварыў пра сяброў і блізкіх — напэўна, так яму было прасцей пераадольваць сум. Гаварыў пра менскія вуліцы, пра іх неверагодную прыгажосць. Але больш за ўсё ён гаварыў аб свабодзе. Не аб той, фізычнай, якой яго пазбавілі. Ён гаварыў аб свабодзе Беларусі. Фізічна Артур знаходзіўся ў гэтай шэрай устаноўе, аднак ягоная душа лётала па ўсёй краіне, а сэрца балела за свабоду штодзень, кожную хвіліну.

Кіраўніцтва каленіі кожны дзень выпрабавала яго. Аднак ён не падаваў выгляду — ягоны твар быў нібы каменная сцяна, якая перастаіць гэ-

тае выпрабаваньне несвабодай.

Артур пільна сачыў за працэсамі ў палітычным жыцці. Вельмі хваляваўся за аднадумцаў ды калегаў. Яму так хацелася пра ўсё ведаць, ва ўсім удзельнічаць: памятаю, як кангрэс дэмакратычных сілаў ён слухаў па тэлефоне праз сваіх сяброў.

Да яго ў калёнію прыяжджалі вядомыя людзі — Аляксандар Мілінкевіч, лідэры палітычных партыяў, праваабаронцы, журналісты, проста неабыхавыя людзі, замежнікі — пасол ЗША, чынавенства эўрапейскіх краінаў, намесьнік старшыні ААН. Час ад часу пасьля такіх візытаў кіраўніцтва спэцстановы пагражала Артуру непрыемнасцямі. Аднак яны, роўна як і Артур, ведалі, што салідарнасьць ня спыніш.

Часьцей за ўсіх да Артура прыходзілі магілёўцы: палітыкі, гісторыкі, актывісты. Прыходзілі, каб дапамагчы, проста пагаварыць...

Я ўзгадваю, як аднойчы да Артура прыехала маці. У яе позірку, адрасаваным Артуру, было столькі любові і спачуваньня, у ім зьмяшаліся боль і горыч, шчасьце і нянавісьць. Мне падалося, што яна ўжо звыкла з тым, што ў Артура лёс склаўся менавіта так. Але пасьля я падумала: як жанчына можа звыкнуцца з думкай аб тым, што лёс яе дзіцяці вось так скалечылі ні за што?

Таксама не магу не расказаць аб здарэньні, якое больш за ўсё ўразіла мяне. Аднойчы я сустрэлася з Артурам у горадзе. Даведалася, што ён ідзе ў касьцёл і пайшла зь ім. Мы селі на адну з лаваў. Артур моўчкі ўкленчыў. З скіраваным да нябёсаў позіркам, ён сядзеў амаль паўгадзіны. Я не магла адарваць погляду — гэта была самая моцная на ўражаньні і пачуцьці карціна, якую мне толькі давялося бачыць у жыцці. Ня вытрымаўшы, я выйшла з касьцёлу, чакала Артура на вуліцы. Ён часта хадзіў у касьцёл. Хадзіў пагаварыць зь Ім, самым галоўным. Спадзяюся, у цяжкі момант анёлы будуць зь ім, будуць ахоўваць яго, ухіляць яго ад цэмы...

Яшчэ ўчора Артуру заставалася быць у няволі менш за два месяцы. Ён марыў аб тым часе, калі ня будзе залежаць ад настрою турэмных начальнікаў. Марыў, як яго — свабоднага — убачыць маці, зможа ўздыхнуць з палёгкай...

Сёньня яму пагражае да трох год

турмы за сапраўднымі кратамі. Суд пачаў супраць яго новую крымінальную справу — менавіта гэта і азначалі словы «яго закрылі».

Адразу пасьля таго званка я пачала набіраць нумары знаёмых журналістаў, праваабаронцаў. Я змагла адысьці ад тэлефонаў толькі ўвечары. Дзень прайшоў як у сьне...

Яшчэ ўчора мы заходзілі да Артура. Ён быў такі, як заўсёды, з адкрытай і добрай усмешкай на твары.

«НАША НІВА» 100 ГАДОЎ ТАМУ

ЯКУБ КОЛАС

НЕ БЯДУЙ

Не бядуі, што сонца нізка,
Што прыходзіць нудны дзень,
Не бядуі, што восень блізка
І на дол кладзецца цень.

Не бядуі, што сьнег халодны
Скрые землю ад вачэй:
Не загіне край твой родны
У тэй цэмені начэй!

Будзе час, і сьнег растане,
Прыйдзе зноў да нас вясна,
Ветла зь неба сонца глянё,
Ачуняе старана.

Не бядуі, што цяжка стала
Жыць у вечнай цемнаце,
Што нас доля вечна гнала,
Што жывём у беднаце.

Не бядуі, што зьвісьлі хмары,
Што нам сонца не відаць,
Не бядуі, што ўноч пажары
Сталі неба заліваць, —

Дымам пойдзе ўсё лікое,
Ўсё, што душыць нас і гне.
Вер, брат, — жыцьце залатое
Будзе ў нашай старане.

1907

3 лістапада 125 гадоў таму (1882)
нарадзіўся Якуб Колас.

Калі мы сыходзілі, я азірнула, каб паглядзець, як ён крочыць да сябе ў пакой. Як ён звыкла і без асаблівага жаданьня вяртаўся ў гэтае, такое знаёмае і зьненавіднае яму, месца. Вяртаўся, каб калі-небудзь выйсьці адтуль свабодным...

Хутка адбудзецца суд, які вынесе сваё жалезнае рашэньне. Гэтае рашэньне можа зламаць добрую частку жыцьця на справе ні ў чым не вінаватага хлопца. Хлопца, які марыў аб сапраўды сьветлай будучыні для сябе, для сваіх блізкіх, для ўсіх нас...

Такія суды з рашэньнямі «вінаваты» ў палітычным жыцці Беларусі сустракаюцца штодзень. Я ніколі ня здолею зразумець людзей, якія сваёй уласнай рукой ламаюць маладыя лёсы, ведаючы, што дзеюць беззаконьне. Пасьля працы гэтыя людзі ідуць дамоў. Як яны глядзяць у вочы сваім бацькам, сваім родным? Яны прыносяць дамоў гэтыя забруджаныя крывёй грошы, на іх купляюць цукеркі сваім дзецям!..

Яшчэ страшней ад таго, што кожны другі беларус ня ведае, што такі канвэр існуе. Атрочаны хлусьнёй уладаў, нават і не падазрае, што ў «чыстай і спакойнай» Беларусі ўвогуле такое бывае...

Мы адказныя за гэтых людзей, за гэтых вязьняў сумленьня. Мы абавязаныя ім. Мы павінныя ад адной толькі думкі аб іх ісьці і здабываць нашу свабоду. Здабываць яе для іх, для сябе, для сваіх дзяцей...

Калі-небудзь Артур выйдзе на волю, яго сустрэнуць сотні людзей. А ягонае імя і імёны тысячаў такіх людзей — гэта ўжо нашая найноўшая гісторыя, якую будуць вывучаць нашчадкі. Гэта гісторыя нашай з вамі Беларусі.

На днях маці Артура прыедзе ў Магілёў, каб пабачыцца з сынам. Як бы ні было цяжка, яна мусіць ганарыцца ім, як і кожны з нас павінен ганарыцца тым, што ў Беларусі ёсьць яшчэ такія, свабодныя душой і прagnьня за волю.

Я даўно хацела напісаць пра Артура, усё чамусьці не выходзіла. Сёньня я пішу ня словам, а сэрцам...

Цяпер позьні вечар, за акном туман. Я сяджу ў цёплай хаце. Артур недзе ў халоднай, сырой камэры. Я спадзяюся, што ты пачуеш мяне, Артур, бо цяпер я кажу гэта для цябе: «Жыве Беларусь!»

Магілёў, 28 кастрычніка 2007 года

«Інтэграл» паедзе ў Расею

Падрабязнасці ўгоды не разгалошваюцца. Кошт заводу ацэньваецца на \$150—200 млн.

У часе сустрэчы са старшынём Рады дырэктараў расейскай акцыянернай фінансавай карпарацыі «Сыстэма» **Ўладзімерам Еўтушэнкавым** Аляксандар Лукашэнка выказаў зацікаўленасць у інвэстыцыях карпарацыі ў вытворчасць субмікронных мікрасхемаў НВА «Інтэграл». Пры гэтым ён запэўніў, што беларускі бок ня будзе «трымацца за кантрольны пакет акцыяў гэтага прадпрыемства».

Расейскі «Коммерсант» прыводзіць словы прэзідэнта карпарацыі «Сыстэма» Аляксандра Ганчурука пра цікавасць да беларускага прадпрыемства і кансультацыі наконт яго набыцця. Падрабязнасці ўгоды пакуль (ізноў?) не разгалошваюцца. Кампанія «Тройка Дыялог» ацэньвае кошт «Інтэгралу» на \$150—200 млн.

Асноўная прадукцыя «Інтэгралу» запатрабаваная расейскімі абароннымі прадпрыемствамі. Канку-

рэнтаздольнасць беларускай мікраэлектронікі ў іншых галінах ва ўдзельнікаў ІТ-рынку выклікае сумневы. Прэзідэнт кампаніі ІВК **Грыгорый Сізаненка** прыводзіць у зеленаградзкі завод «Мікрон», які займаецца вытворчасцю кампанэнтаў па тэхналогіі 0,18 мікрона. Паводле Г. Сізаненкі, гэта ўжо далёка ня самая дасканалая тэхналогія, але на тым жа «Інтэграле» пакуль вырабляюць кампанэнты па тэхналогіі 0,5 мікронаў. Набыццё беларускага прадпрыемства прэзідэнт ІВК расцэньвае як палітычны крок — дадатковы сродак заваёвы рынку Індыі.

ААТ «НВА «Інтэграл» цалкам належыць дзяржаве. У часе існавання СССР быў найбуйнейшым вытворцам мікрасхемаў. Паводле прагнозаў у 2007 г. «Інтэграл» мае атрымаць даход \$110 млн, чысты прыбытак — \$11 млн.

АФК «Сыстэма» — найбуйнейшы несыварінны

холдынг у Расеі. Карпарацыя валодае і кіруе актывам у сферах высокіх тэхналогіяў, сувязі, мэдыцыны, будаўніцтва, у фінансавым сектары, турызме. Яна цесна ўзаемадзейнічае з дзяр-

жаўнымі органамі Расеі, беручы ўдзел у рэалізацыі г.зв. «нацыянальных праектаў».

Сумарная капіталізацыя даччыных кампаніяў АФК «Сыстэма» на 1 ліпеня 2007 г. на біржах Нью-Ёрку і Лёндану перавысіла \$40 млрд.

Сямён Печанко

Аляксандар Алесін: У расейцаў няма іншай альтэрнатывы

Акалічнасці магчымага продажу беларускага НВА «Інтэграл» расейскай АФК «Сыстэма» камэнтую аглядальнік газеты «Белорусы и рынок» Аляксандар Алесін.

Адставанне «Інтэгралу» ад прадпрыемстваў сусветнага ўзроўню сапраўды істотнае, і гаворка тут вядзецца не пра гады, а пра дзесяцігоддзі. Але неабходна адзначыць, што найперш нашых усходніх суседзяў цікавіць абаронны характар прадпрыемства. І тут у расейцаў папросту няма іншай альтэрнатывы, бо прадукцыя беларускага «Інтэгралу» запатрабаваная ў абароннай прамысловасці Расеі. У першую чаргу інтэграваныя мікрасхемы выкарыстоўваюцца ў зенітных і стратэгічных ракетках, а ў гэтым выпадку памер мікрачыпаў ня мае прынцыповага значэння. Расейцы, што б яны ні казалі пра «Інтэграл», па-ранейшаму маюць у ім патрэбу, бо мадэрнізацыя стратэгічнай зброі ў іх адбываецца марудна, таму яны зацікаўленыя ў захаванні кааперацыі ў гэтай сфэры.

Словы ж пра адсталасць прадукцыі «Інтэгралу» ад сучасных стандартаў варты найперш расцэньваць як спробу зьбіць кошт у выпадку, калі справа такі дойдзе да продажу. Хоць тут ўзнікаюць пэўныя сумневы наконт стоадсоткавага пераходу акцыяў да расейцаў. «Сыстэма» не пацягне ўвесь «Інтэграл»: гэта ж і сацыяльныя аб'екты на бальне прадпрыемства, і пляцоўкі, што даўно не функцыянуюць. Хутчэй за ўсё, расейская карпарацыя паспрабуе выкупіць найбольш камэрцыйна прывабныя аб'екты НВА.

Ня варты адназначна ставіцца таксама і да словаў Лукашэнкі. Надта ж неадназначна яны прагучалі. Усё гэта нагадвае нейкі гандаль.

Запісаў СП

СЬЦІСЛА

Малочныя візы ў Расею атрымалі 80% вытворцаў

Інспэктары Рассельгаснагляду атэставалі 47 зь 58 правяраных малочных прадпрыемстваў Беларусі. Сярод атэставаных менскія малочныя камбінаты, ААТ «Савушкаў прадукт» ды інш. Зь першай спробы не атэставаліся Смалевіцкі, Нарачанскі, Кобрынскі ды Ляхавіцкі малочныя камбінаты. У лістападзе праверкі чакаюцца на 10 мясапрацоўчых, 13 малочных прадпрыемствах і

6 птушкафабрыках. Лагоднасць расейскіх інспэктараў тлумачыцца дэфіцытам малочнай прадукцыі ў Расеі.

Беларуская калійная кампанія бярэ тайм-аўт

БКК прыпыніла свой удзел у перамовах па новых кантрактах на пастаўку хлёркалію. Рапэньне было прынятае ў зьвязку з заваяй канадзкай кампаніі PotashCorp, якая афіцыйна паведаміла аб прыпыненні заключэння новых кантрактаў на пастаўку калійных угнаенняў.

Нагодай для гэтага стала павелічэнне рызык невыканання дамоваў расейскім ААТ «Сільвініт». Падвышаны попыт на ўгнаенні тлумачыцца імклівым ростам вытворчасці біяпаліва, за сыравіну для якога ідуць сельгаскультуры.

БКК — сусветны лідэр, трымае 30% сусветнага рынку паставак калійных угнаенняў. Мае 5 прадстаўніцтваў: у Пекіне, Нью-Дэлі, Сан-Паўлу, Чыкага, Сынгапуры. Эўрапейскі рынак забяспечваецца зь Менску.

Прадукцыя грузіцца ў партах Клайпеды (Літва), Вэнтспіліс (Латвія), Мікалаеў (Украіна).

Цана нафты завісла каля 90 даляраў

Нафтавыя кампаніі шалеюць ад пшася праз замежную і эканамічную палітыку адміністрацыі Буша. Новыя перці вакол Ірану, ірацкага Курдыстану і зьмяншэнне стратэгічных запасаў ўзьялі пану нафты да рэкордных 93 даляраў. Пасля тыднёвага віхору яна апусьцілася — але толькі да 89 даляраў.

СП

Прэзыдэнт «Microsoft» наведаў радзіму продкаў — Пінск

Прэзыдэнт і генеральны дырэктар кампаніі «Microsoft» Стыў Балмэр наведаў Пінск — горад, дзе жылі ягоныя прадзеда і дзед па матчынай лініі.

Бізнэсовец прыехаў у Пінск зь ся-

трой. Гэтую паездку ён наладзіў сястры ў якасьці падарунку да яе 50-годзьдзя. Балмэр і ягоная сястра наведалі месцы, зьвязаныя з габрэйскай гісторыяй, пабывалі ў Музеі беларускага

Палесься, паглядзелі выставу габрэйскіх мастакоў. Мясцовы гісторык паказаў славутаму госядню месца, дзе пахаваны ягоны прадзед. Пабывалі таксама каля будынку пякарні, якая калісьці належала ягонаму дзядзьку. Наведаў Балмэр і пінскую синагогу, дзе пагутарыў з рабінам і запаліў сьвечкі ў памяць аб продках.

МБ

У гісторыі «польскіх шпіёнаў» пастаўленая кропка

Акружны вайсковы суд у Маскве прысудзіў да 7 гадоў турэмнага зьнявольеньня маёра расейскай арміі Сяргея Юрэню за шпіянаж на карысьць Польшчы. Юрэня, афіцэр беларускага паходжаньня, прызнаўся ва ўчыненых злачынствах.

Пракурор паведаміў, што Юрэня быў завэрбаваны ў лістападзе 2005 году. Ён спрабаваў трапіць у кадравы склад фэдэральных органаў бяспекі, то бок спрабаваў быць падвойным агентам.

Як паведамляюць расейскія газеты, у пэрыяд ад 2005 да 2006 гадоў Юрэня зьбіраў інфармацыю наконт дыслакацыі, падпарадкаваньня і ўзбраеньня вайсковых частак Маскоўскай вайскавай акругі.

Экспэрты прыйшлі да высновы, што інфармацыя, якую Юрэня перадаваў польскім агентам, была дзяржаўнай таямніцай.

Нагадаем, 14 верасьня Вярхоўны суд Беларусі прысудзіў чатырох беларускіх афіцэраў да турэмнага зьнявольеньня тэрмінам ад 7 да 12 гадоў. Афіцэр расейскіх узброенных сілаў самастойна зьвернуўся ў ФСБ ў сувязі са справай і падчас працэсу ў Менску быў сьведкам.

Паводле беларускага КДБ, агентаў больш за ўсё цікавіла ракетная сыстэма супрацьпаветранай абароны С-300.

**Дзьмітры Гурневіч,
Польскае радыё
для замежжа**

Ломаця зьбівалі тры кадэбісты і адзін супрацоўнік Рады бяспекі

На сёньняшняй прэс-канфэрэнцыі генэральны пракурор Пётар Міклашэвіч раскажаў пра падрабязнасьці некаторых гучных справаў апошніх месяцаў.

Як паведамляе БЕЛТА, Міклашэвіч заявіў, што ўжо скончылася расьсьледаваньне ў справе зьбіцьця старшыні Камітэту дзяржаўнага камітэту Зянона Ломаця. Да крымінальнай адказнасьці ў гэтай справе будуць прыцягнутыя чатыры чалавекі — тры супрацоўнікі КДБ, а таксама супрацоўнік Рады бяспекі. Два зь іх цяпер знаходзяцца за кратамі, а два — на волі. Судовы працэс па гэтай справе пачнецца 5 лістапада і, найхутчэй, пройдзе пры зачыненых дзьвярах.

Таксама Міклашэвіч абвергнуў чуткі, што з-за кратаў маглі выпусьціць былога кіраўніка канцэрну «Белнафтахім» Аляксандра Бароўскага, справу якога найбліжэйшымі днямі перададуць у суд.

Зьміцер Панкавец

СЬЦІЛА

Лякуйце зубы да Новага году

Са студзеня 2008 году чакаецца значнае падвышэньне цэнаў на стаматалгічныя паслугі, паведаміў журналістам галоўны пазаштатны стаматоляг Міністэрства аховы здароўя Беларусі Сямён Навумовіч.

Паводле ягоных словаў, апошняе падвышэньне цэнаў на 10—15% на гэтыя паслугі было ў траўні гэтага году. Цяпер узгадняецца памер чарговага падвышэньня. Меркаванае падвышэньне цэнаў абумоўленае

павелічэньнем іх рэальнага кошту, адзначыў С.Навумовіч.
Паводле БЕЛТА

Ідэоляга-хабарніка замяніў ідэоляг проста

Прарэктар Беларускага пэдунівэрсытэту імя Танка Васіль Бушчык прызначаны сябрам Цэнтравыбаркаму. Адпаведны ўказ падпісаў Аляксандар Лукашэнка. Вакансія зьявілася, калі сябра камісіі, намесьніка начальніка Галоўнага ідэалгічнага ўпраўленьня Адміністрацыі прэзыдэнта Ўладзімера Холада,

затрымалі за хабар. 25 верасьня крымінальную справу Холада накіравалі ў Вярхоўны суд.

Шэсьце і мітынг у Лошыцы дазволілі

4 лістапада адбудзецца шэсьце ў Лошыцкі Яр, на месца сталінскіх расстрэлаў. Адпаведную заяўку падавалі актывісты Кансэрватыўна-Хрысьціянскай партыі БНФ. Збор запланаваны на 12-ю гадзіну ля будынку Палацу культуры камвольнага камбінату.

Мілінкевіч і Статкевіч на зьездзе СДПГ

Лідэр руху «За Свабоду» Аляксандар Мілінкевіч і каардынатар Эўрапейскай кааліцыі Мікола Статкевіч былі запрошаныя на зьезд Сацыял-дэмакратычнай партыі Нямецчыны ў Гамбург. Тамака яны правялі сустрэчы зь міністрам замежных справаў Нямецчыны Франкам-Вальтэрам Штайнмаерам, статс-міністрам замежных справаў Гернатам Эрлерам, прэм'ер-міністрам зямлі Брандэнбург Матыясам Плятцэкам.

МБ

«Сацыяльны марш» ад Акадэміі навук

Менскія ўлады далі дазвол на правядзеньне ў сталіцы «Сацыяльнага маршу». Штопраўда, як звыкла, па абразлівым маршруце Акадэмія навук — плошча Бангалор, а не Кастрычніцкая плошча — Нацыянальная бібліятэка, як прасілі заяўнікі.

Аргкамітэт «Сацыяльнага маршу», які збіраўся 26 кастрычніка, прыняў рашэньне правесці акцыю па дазволеным уладамі маршруце. «Падаецца, што апошнім часам людзі пачалі менш хадзіць на апазыцыйныя акцыі з той прычыны, што на іх няма дазволу. Думаю, што тут нам ня трэба ўспірацца і гнуць сваю лінію, а прыняць прапанову менскіх чыноўнікаў. Калі на акцыю выходзіла тысячаў 50 чалавек, то мы б маглі нешта дыктаваць, але не ў такіх умовах», — сказаў «НН» адзін з заяўнікаў генэрал Валеры Фралоў.

Такім чынам, «Сацыяльны марш» пачнецца 4 кастрычніка а 12-й ля Акадэміі навук.

Тым часам у суботу старшыня арганізацыйнага камітэту па правядзеньні «Сацыяльнага маршу» Валеры Ухналеў атрымаў адказ ад намесьніцы старшыні адміністрацыі прэзыдэнта Натальі Пяткевіч.

«Наталья Пяткевіч адзначыла ў сваім лісьце, што яна зь вялікай цікавасьцю азнаёмілася з нашымі прапановамі адносна сацыяльнай палітыкі дзяржавы. Разам з тым, яна лічыць, што такія пытаньні не вырашаюцца шляхам масавых дэманстрацыяў. Такім чынам, можна меркаваць, што спін Пяткевіч на марш ня прыйдзе. Яна таксама сказала, што ў гэты час улады займаюцца рэальным вырашэньнем гэтых пытаньняў, шукаюць шляхі адраснай дапамогі некаторым катэгорыям грамадзянаў, якія пазбавіліся льготы», — сказаў В. Ухналеў.

Натальі Пяткевіч пісалі і заяўнікі Эўрапейскага маршу, але тады адказу не было.

Зьміцер Панкавец



Беларусь наведала яркая дама: на чале дэлегацыі прамыслоўцаў у Менску пабывала мэр Санкт-Пецярбургу Валянціна Мацьв'янка.

КАМЭНТАР

Апазыцыі падкінулі «траяна»?

«Сацыяльны марш» чакана паслалі на Бангалор. Генэрал Фралоў, адзін з заяўнікаў, пахваліў мэрыю, што хоць загадзя паведаміла. Хаця гэта можа быць ход траянскім канём.

Згадайма: і на Дзень Волі, і падчас «Эўрапейскага маршу», матывуючы ўпартае імкненьне трапіць на Кастрычніцкі пляц, апазыцыйныя лідэры трымаліся тае легенды, што многія ўдзельнікі ня ведаюць пра зьмену маршруту. Цяпер легенда можа не прайсьці, і тады арганізатарам мала ня здасца.

Зрэшты, ня выключана, што сярод заяўнікаў перамога настрой на тое, каб «не абвастраць». Ва ўсялякім разе, генэрал Фралоў, здаецца, трымаецца правіла, што добрыя ваякі заўжды ідуць у абыход.

Калі б гэта сапраўды быў марш пустых каструляў, як патэтычна заяўляюць асобныя правадыры, то маршрут, пэўна, ня меў бы для меркаванага кантынгенту («апалітычных абываталяў») такога прынцыповага значэньня, як для «эўрапейцаў» («Глядзі Каліноўскага — гэта сьвятое!»). Аднак ёсьць вялікі сумнеў, што на акцыю масава выйдучь тыя, каго насамрэч капітальна саджае на мель неабходнасьць купляць малако на сто рублёў даражэй.

Болей імаверна, што касьцяк маніфэстантаў складучь ня ўгневаныя пэнсіянэры, а партыйныя актывісты, інтэлігенцыя, журналісты...

Сацыялэгія сьведчыць: пры тым, што падае доля прыхільнікаў улады і рэйтынг кіраўніка дзяржавы, штыхоў у тытульнай апазыцыі ня большае. Былы электарат Лукашэнкі, перастаючы верыць у «дзяржаву для народу», папаўняе пасіўнае грамадзкае балота. Ён ціха бурчыць на кухні ці, у крайнім выпадку, напаўголасу мітынуе ля цэньнікаў у краме.

Аляксандар Класкоўскі

СЬЦІСЛА

Якубовіч са спэцмсіяй у Ізраілі

Як паведаміла ізраільская газета «Jerusalem Post» з спасылкай на пасла Беларусі ў Ізраілі Ігара Ляшчэню, Павал Якубовіч, рэдактар афіцыйнай «Советской Белоруссии» наведвае Ерусалім зь незаплянаваным візытам. П. Якубовіч — габрэй паводле нацыянальнасьці, набліжаная да прэзыдэнта асоба, піша «Jerusalem Post».

Напружаньне ў беларуска-габрэйскіх стасунках вынікла пасля пэўных выказваньняў

А. Лукашэнкі на прэс-канфэрэнцыі для расейскіх журналістаў.

Арганізатарам антыкамуністычнага форуму адмовілі ў залі

Старшыня аргкамітэту па арганізацыі Форуму «У будучыню — без камунізму» Алесь Міхалевіч атрымаў адмову ад кіраўніцтва Палацу культуры МАЗ на просьбу аб арэндзе памяшканьня для мерапрыемства. Ён дадаў, што нягледзячы на адмову Форум адбудзецца 3 лістапада ў Менску, аднак, у меншым маштабе.

МБ



ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Разам на Дзяды

Шэсьце ў Курапаты было масавым і прадстаўнічым. І — згуртаваным.

У 10.30 ля гадзіннікавага заводу сабралася каля сотні чалавек. Людзі разгортвалі транспаранты і сьцягі. За імі пільна сачыла міліцыя. У завулку Талбухіна дзяжурыла спэцтэхніка. Пад'ехала здымачная група БТ.

Людзей прыбывала. Летась іх было значна менш. Зьявіліся старшыня Партыі БНФ Вінцук Вячорка, яго намесьнік Віктар Івашкевіч. Дачка Аляксандра Казуліна Вольга з малым сынам разгарнула транспарант з партрэта бацькі й дэманстравала яго аўто, што рухаліся праспэктам. Сяргей Скрабец трымаў расьсяжку «Свабоду Казуліну». Былі прадпрыемальнікі.

На момант, калі шэсьце рушыла, калёна налічвала каля тысячы чалавек (міліцыя ацаніла колькасць удзельнікаў у 500; паводле радыё «Свабода» і charter97.org, у шэсьці

ўдзельнічала да 2 000 маніфэстантаў). У галаве калёны ішла Мая Кляшторная — дачка расстралянага паэта Годара Кляшторнага. Было шмат моладзі: ушанаваць памяць рэпрэсаваных прыйшлі тыя, хто прайшоў праз турмы за Лукашэнкам.

Над калёнай луналі нацыянальныя сьцягі, сымболіка абодвух Франтоў, АГП, сацыял-дэмакратаў, маладафрон-

таўцаў. Неслі людзі і новыя крыжы, вырабленыя жодзінскім песьляром сп.Рыбкаўцом.

Не абышлося без церцяў. На перасячэньні праспэкту з вул.Валгаградзкай супрацоўнікі ДАІ настойліва загадалі пераходзіць вуліцу праз падземны пераход. Адзін з арганізатараў шэсьця, намесьнік старшыні КХП-БНФ, арганізатара шэсьця, Юрась

Беленькі павёў-такі людзей верхам, запатрабаваўшы ад ДАІшнікаў належнай арганізацыі руху дэманстрацыі. Аж да ўскраіны гораду дэманстрантаў упарта спынялі на чырвонае сьвятло. Супрацоўнікі ДАІ выдавочна падзялілі прэсу на «прыкормленую» і «чужую». Старшы лейтэнант ДАІ, які назваўся Дзьмітрыем Лайкевічам, забараніў прышаркавацца фотакарэспандэнту «НН» побач з учорышчам, хоць паблізу стаяла аўто «Першага нацыянальнага тэлеканалу».

Бліжэй да Зялёнага луку побач з калёнай зьявіліся купкі нецьвярозых маладзёнаў, якія мацкаліся ў бок шэсьця. Супрацоўнікі ў цывільным іх «не заўважалі». Мінакі рэагавалі на шэсьце спакойна. Маленькі хлопчык нагадаў бацьку: «А мы бачылі з табой такія сьцягі нядаўна каля цырку!».

«Ну колькі ўжо можна трываць гэта!» — гатовая была пайсьці за калёнай прадавачка садавіны.

Тым часам шэсьце працягвала рух пад сьпева «Пагоні», «У гушчарах», «Магутны



СЯРЖЭН ПЕЧАЊКО

«Тата, а мы бачылі з табой такія сьцягі нядаўна каля цырку!».

Разам на Дзяды

Працяг са старонкі 9.

Божа» ды іншых патрыятычных песень.

У Курапатах грамада затрымалася побач з адноўленым Крыжом Пакуты. У часе мітыngu быў зачытаны зварот лідэра КХП-БНФ Зянона Пазняка: «Менавіта з адкрыцця праўды пра Курапаты пачалося новае беларускае Адраджэнне, пачаўся Беларускі Народны Фронт». Адкажны сакратар КХП-БНФ Алесь Чахольскі падзякаваў усім, хто дапамог аднаўляць Крыж.

Мая
Кляшторная
(справа),
дачка
Тодара
Кляшторнага,
і Наталья
Адамовіч,
дачка Алеся
Адамовіча, у
Курапатах.



Андрэй Панкевіч

Перад адыходам усталявалі прынесеныя з сабою новыя крыжы. Прысутных запрасілі прыйсці 4 лістапада ў Лошыцкі Яр, каб а 12-й ушана-

ваць памяць ахвяраў палітычных рэпрэсіяў.

Сёлетняе шэсьце было масавым і прадстаўнічым. І згуртаваным. Як заўважыў

адзін з удзельнікаў, толькі супольнае адзначэнне датаў кшталту Дня Волі і Дзядоў здольнае нас аб'яднаць.

Сямён Печанко

Пуцінскае «прабачце»

Працяг са старонкі 2.

цэлых народаў, якія разглядаюцца ў многіх краінах Усходняй Эўропы, у тым ліку і ў Беларусі, як нацыянальныя трагедыі.

«Трагедыі такога роду паўтараліся ў гісторыі чалавецтва ня раз. 37-ы год быў добра падрыхтаваны папярэднімі гадамі жорсткасці», — гэтыя словы Пуціна ў месцы масавых расстрэлаў прагучалі як спроба апраўдаць дзеянні расейскіх спецслужбаў у 30-я, прыменшыць маштаб лодабойства. Гучыць цьнічна, але не ў Расеі, дзе Сталіна загадана разглядаць як станоўчага героя, а падручнікі гісторыі ў частцы, датычнай рэпрэсіяў, перапісваюцца, каб «стварыць у маладога пакалення гонар за сваю краіну».

Але ж факт у тым, што такое мэтаксіраванае вынішчэнне цэлых сацыяльных групаў якраз-такі ня мела прэцэдэнту ў гісторыі. Катаў расстрэльвалі новыя каты, а тых — чарговае пакаленне «віннікаў», каб зацерці ўсе сьляды. Бермана расстрэляў Наседкін, Наседкіна — Цанава. Месцы масавых пахаванняў знішчаліся тымі, хто ня ведаў пра іхнае паходжанне.

Сталіністы, як і нацысты, плянамерна

вынішчалі эліты паняволеных нацыяў, каб навекі пазбавіць іх лідэраў. У адной Беларусі былі рэпрэсаваныя ня менш за 600 тысячаў чалавек, зь іх прынамсі 200 тысячаў закатаваныя. Гэта былі самыя адукаваныя, асьвечаныя, прадпрымальныя асобы.

Былі палкам ліквідаваныя нацыянальныя кіраўнічыя кадры ва ўрадзе, адміністрацыі і нават КПБ, Акадэмія Навук, творчыя саюзы (на волі засталася 15 з 400 пісьменьнікаў), нацыянальная гістарычная і краязнаўчая школы, рэлігійныя актывісты (у тагачаснай Усходняй Беларусі не засталася ніводнае царквы і касцёлу), прадпрымальнікі і заможныя сяляне.

У некаторых сацыяльных групах, нацыянальных супольнасьцяў ці прафэсійных асяродках жывымі заставаліся толькі прыналежныя да іх агенты спецслужбаў або лодзі, якіх зьбярог цуд.

Як і нацысты, сталіністы не вынішчалі ўсіх прызначаных на сьмерць адразу, бо разлічвалі выкарыстоўваць іх у якасьці рабскае працоўнае сілы і, да таго ж, ня мелі тэхнічнае магчымасьці ўмярцьвіць столькі народу за раз.

Ацалелі таксама тыя, хто быў занадта вядомы і чыя сьмерць магла нашкодзіць саветам больш, чым жыцьцё. Гэтак, немцы не наважыліся знішчыць

Зыгмунда Фройда, а саветы — нацыянальных геніяў, у Беларусі — Купалу і Коласа. 125-годзьдзе іх лукашэнкаўская Беларусь таксама перазь сілу адзначыла. Вядома, не публікуючы жудасных дакумэнтаў, як дзяржбяссьпека давяла Купалу да самагубства, як Колас тры гады спаў не расправаючыся ў чаканыні арышту.

«Сасланыя, знішчаныя, расстрэляныя былі дзясяткі тысячаў, мільёны людзей, — прызнаў Пуцін. — Прычым найперш лодзі з уласнай думкай, якія не баяліся яе выказаць». Але які выпад робіць кіраўнік Расеі, заканадаўца палітычных модаў у Эўразіі? «Для разьвіцця краіны патрэбныя палітычныя спрэчкі і баталіі, але каб працэс быў не разбуральным, а стваральным, яны павінны адбывацца па-за рамкамі культурнага, адукацыйнага працэсу», — заявіў Пуцін.

Па-за рамкамі культурнага, адукацыйнага працэсу — гэта значыць, на кухнях? Добра, што не ў канцыгерах.

Калі вы не дазваляеце гаварыць пра розныя погляды ў школах і СМІ, гэта не дэмакратыя. Гэта спроба стварыць сыстэму, пры якой ёсьць каста ўладцаў і каста раб(отнік)оў.

Зрэшты, добра, што нават гэтыя лодзі прызнаюць — прынамсі, перад камэрамі міжнародных СМІ — факт рэпрэсіяў і патрэбу палітычнага плюралізму. 70 гадоў не прайшлі намарна.

**Барыс
Тумар**

Сур'ёзны фэстываль

«Бардаўская восень» прайшла так, як і мусіць праходзіць такі фэст: з увагай мэдыяў, простым этэрам, поўнымі заламі слухачоў, і адначасова — утульна і камэрна. Піша Міхал Анемпадыстаў.

Чарговы фэстываль «Бардаўская восень» адбыўся 26—28 кастрычніка на Беларэчыне. Гэтым разам, яго геаграфія пашырлася, ахапіўшы яшчэ Беларэчыне і Гайнаўку. У Беларэчыне канцэрт адбываўся ў студыі «Радзі Беларэчыне» і трансляваўся ў жывым этэры. У Беларэчыне два дні канцэрты ішлі ў гарадзкім доме культуры.

Сэлетні канцэрт здымала тэлебачаньне «Белсат». На сцэне было багата дыму, фірмовага асьвятленьня, а ў залі над галовамі лётала камэра. Усё гэта разам, давала значнасьці падзеі, тым болей, што іншыя мас-мэдыя таксама шмат увагі надалі фэстывалю і яго ўдзельнікам.

Калі да гэтага, яшчэ дадаць выдатную працу арганізатараў, камфортныя ўмовы пражываньня, мажлівасьць кантактаваць і абменьвацца думкамі 24 гадзіны нон-стоп, калі ўзяць пад увагу тое, што на Радзіме ані ўвагай мас-мэдыя, ані мажлівасьць проста сабрацца разам, пахваліцца ня можам, то міжволі хочацца назваць фэстываль, даруіце за штамп, сьвятам. А калі пазьбягаць штампаваньня, то я б ужыў

да сэлетняга фэсту эпітэт «сур'ёзны», не зважаючы на ягоны маштаб і камэрнасьць.

Конкурсная частка была якаснай, цікавай, і разнастайнай. Сам жанр Музыкі Слова аргіюі здымае мажлівасьць тых не зусім канструктыўных дыскусіяў, якія кожны раз уздымаюцца пасля «Басовішча», — хто сьпявае на мове сьвятома, а хто пераклаў тэксты, каб паўдзельнічаць.

У бардаўскай, аўтарскай песьні, Слова — гэта падмурак. Таму, тут няма людзей з па-за нашага культурнага поля. Усе сябры, усе свае — як у Вольскага. Але, таксама, усе розныя, усе асобы. У гэтым

жанры цяжка схавацца за модны стыль, за саўнд, немажліва разлічваць на дапамогу каманды. Чалавек на сцэне застаецца сам-насам са слухачамі (і глядачамі таксама) і ёсьць нагэтулькі прыняты і ўлюбёны, наколькі здолеў раскрыцца, паказаць сваё нутро, і ці ёсьць у яго там, што цікавае. Ясна, што тэхнічны ўзровень, арсэнал мастацкіх сродкаў мае пры гэтым вялікае, базавае значэньне.

Сэлета сярод васьмі прэтэндэнтаў на тры ўзнагароды, перамагла Дар'я Кадамская. Яна атрымала Гран-Пры (спачатку напісаў «ўзяла»), але гэты агрэсіўны дэяслоў не пасуе да вышэйпаянённай асобы). Чаму яна, мне давядзецца тлумачыць доўга і блытана, бо цяжка тлумачыць магію мастацтва, а менавіта гэтая тонкая матэрыя была ў яе выступе. За

аўру, адным словам.

Запіс у студыі «Rembrandt» атрымаў дуэт «Bosae Сонца», якому ёсьць што запісаць. І гэта, спадзяюся, будзе цікава, густоўна, і смачна.

У якасьці кандыдатуры на прыз Беларэчыне супольнасьці Беларэчыне перамог Тамаш Суліма. Гэта ня першая ягоная перамога на «Бардаўскай восені», ён артыстычна асоба, здольная мысьліць нестандартна, і каб моцна захацеў, мог бы паспрачацца і за Гран-Пры. Такое ўражаньне, што не захацеў. Ці яму гэта ня трэба.

Стэпцяльня быў адзначаны Павал Кузіч (на фота). Павал піша запамінальныя яркія песьні, яму хапае таленту і артыстызму, і я ўпэўнены, што ягоны перамогі наперадзе.

Былі яшчэ вытанчаныя Кася Дзьмітрук з крэатыўнай Мажэнай Русачык (Беларэчыне), інтэлігентная Натальля Пушкаркова, выдатны музыка і ўдзельнік шмат якіх гуртоў Яраш Малішэўскі і былы бубнач «Рэха» Раман Яраш, усе трох з Беларэчыне.

Выступы зорак сэлета, наўрад ці можна назваць адкрыцьцём, прарывам. Зрэшты, такой мэты ніхто ня ставіў. Алесь Камоцкі, Лявон Вольскі, Ллона Каршук, Зьміцер Вайццошкевіч і WZ-Orkiestra, Кася Камоцкая, Віктар Шалкевіч і Андрэй Мельнікаў сьпявалі і часам, казалі са сцэны, так, як быццам, дома на кухні для найлепшых сяброў. Варта было там быць, быць суразмоўцам, саўдзельнікам Сьвята.



ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Жыбулі на БАМе

Пятніца 26 кастрычніка выдалася халоднай. Але кожны, хто гэтым вечарам быў на плошчы Свабоды, мог схавацца ад калючага ветру ў канцэртнай залі Беларэчыне акадэміі музыкі (БАМ). Тут праходзіў адзін з канцэртаў міжнароднага фэстывалю «Дыялёгі: маладыя кампазытары і выканаўцы».

У першым аддзяленьні слухалі музыкаў з «Аб'яднаньня маладых» Саюзу кампазытараў Польшчы. Аддзяленьне завяршаў твор Беларэчыне, студэнта кансэрваторыі Юр'я Караваева «Сьмерці сябра. Цяжка паверыць, што 22-гадовы хлопец напісаў такую моцную музыку.

Пасля перапынку народу ў залі паменшала. Але гэта не перашкодзіла пасьпяховаму

выступу квартэту «Рацыянальная дыета» і паэтычнай сям'і Жыбуляў. «Рацыянальная дыета» шмат супрацоўнічае з паэтамі і мастакамі, бярэ ўдзел у перформансах, а сэлета ў Швайцарыі запісала ўласны дыск.

Сказалі: паграй нам, бо граць мы ня ўмеем,
А клявішы шчодро намазали клеєм,
І доўга ліюцца чароўныя гукі:
Шкада мне адрэзаць уласныя рукі...

— прадэклямавала Вера Жыбуль (яна ж Вера Бурлак, яна ж Джэці), і вар'яцтва пачалося. «Вар'яцтва» — у самым пазытыўным і творчым сэнсе. Паэтычныя і музычныя ўрыўкі злучыліся ў адзіным настроі. Між музычнымі замалёўкамі гучалі рэчы кшталту «Каток не

пацалуе ніхто...» і «Даўно я ня бачыў суседа жывым...» (Віктар Жыбуль).

Спачатку публіка ўспрымала гэта насыцьрона, але паступова ўсё гучней чуўся сьмех і аплядысманты. Веру Бурлак раптам пераключылася з паэзіі на музыку і засьпявала «Га аўторках над маставой лётаў паветраны шар...». Віктар тым часам увасабляў гэты самы шар.

«Рэчаіснасьцю тут і ня пахне» — адна з апошніх паэтычных уставак — можа акрэсьліць настрой усёго вечара. Бо вечар быў чароўны. Чароўныя гукі са сцэны, чароўны настрой у залі, і нават крэслы пры кожным руху рыпелі чароўна, як у казцы. Атрымаўся дыялёг ня толькі моладзевых культураў Польшчы і Беларэчыне, ня толькі музыкі і паэзіі — але яшчэ і штодзённага з чароўным.

Паўлінка Панасюк

Гомельскія псыхіятры паставілі беларускамоўнаму юнаку дыягназ: «рэакцыя апазыцыі»

Ваенкамат накіраваў юнака ў псыхдыспансэр за тое, што ён патрабаваў сабе дакументаў на беларускай мове.

Зьміцер Жалезьнічэнка праходзіў мэдкамісію ў ваенкамаце. На прыёме ў ваенкамаўскага псыхіятра доктарка зацікавілася, чаму ён быў прыцягнуты да адміністрацыйнай адказнасці. Пачуўшы адказ «Які з чатырох артыкулаў вас

цікавіць?», псыхіятр не стала ўдакладняць далей. Пасьля размовы на тэму абароны Радзімы Зьмітру было выпісанае накіраваньне на дадатковае мэдычнае дасьледаваньне ў псыхіятрычную паліклініку.

«Яны доўга спрачаліся, які папярэдні дыягназ напісаць, і ў выніку напісалі «рэакцыя апазыцыі», — кажа Зьміцер.

Накіраваньне патлумачылі тым, што Зьміцер размаўляе на роднай мове, і ён прымусяў ваенкома перапісаць усе дакумэнты па-беларуску.

«Шчыра кажучы, ісьці ў сучасную беларускую армію, каб абараняць уладу, мне ня надта хочацца. Таму было б добра, калі б зь мяне зьнялі гэты абавязак, няхай і праз мэдкамісію, кажа Зьміцер.

Студэнт Зьміцер Жалезьнічэнка быў адлічаны з 3-га курсу матэматычнага факультэту Гомельскага дзяржунівэрсытэту імя Скарыны за «сыстэматычныя парушэньні правілаў унутранага распарадку». Жалезьнічэнка — актывіст краязнаўчай арганізацыі «Талака» і «Маладзі БНФ», пры навучаньні меў сярэдні бал 9.

Яраслаў Сьцешык

22 кастрычніка

Юбілей у турме

Старшыня Шклоўскага суполкі Партыі БНФ **Аляксандар Фёдарэў** адзначыў 50-годзьдзе ў Магілёўскім ізалятары часовага ўтрыманьня. Нагадаем, што сп. Фёдарэў затрымалі 14 чэрвеня, абвінаваціўшы ў парушэньні працэдурі выплаты заробку. Яму пагражае да 6 гадоў няволі з канфіскацыяй маёмасьці. У жніўні пракурор Шклоўскага раёну **Ігар Сьніткоў** не задаволіў хадайніцтва адваката пра вызваленьне шклоўскага палітыка падпіску пра нявыезд.

Выдатнікаў прэч з унівэрсытэту

Менгарсуд пакінуў у сіле рашэньне суду першай інстанцыі, які прызнаў законным адлічэньне з Акадэміі кіраваньня пры прэзыдэнту **Юрася Алейніка**. Нагадаем, актывіста адлічылі з 4 курсу нібыта за пропускі заняткаў, нягледзячы на выдатныя адзнакі.

23 кастрычніка

Адлічылі з унівэрсытэту

Студэнтку 2 курсу юрыдычнага факультэту Гарадзенскага дзяржунівэрсытэту **Кацярыну Бычак** азнаёмілі з загадам рэктара аб яе ад-

лічэньні з ВНУ «за парушэньне правілаў унутранага распарадку». К.Бычак у траўні была затрыманая міліцыяй, калі разам зь іншымі маладымі людзьмі выйшла на абарону гістарычных будынкаў Горадні ад разбурэньня. У неафіцыйнай размове ў дэканате дзяўчыне паведамілі, што сапраўднай прычынай адлічэньня зьяўляецца ўдзел у акцыях пратэсту.

24 кастрычніка

Кручкатворцы

У Міністэрстве юстыцыі кажуць, што пры вывучэньні парадку стварэньня праваабаронча-асьветніцкага грамадзкага аб'яднаньня «Рух «За Свабоду» выяўлена, што «яго ўстаноўчы сход быў праведзены ў лясным масіве на тэрыторыі закінутага дзіцячага лягеру з парушэньнямі Закону «Аб масавых мерапрыемствах у Рэспубліцы Беларусь». На гэтай падставе і прынятае рашэньне аб адмове ў рэгістрацыі.

Клімаву пагоршала

Палітвязень **Андрэй Клімаў** піша з калёніі, што яму баліць сэрца, ён прастыў. У пакоі няма чым дыхаць — з суседзяў толькі двое ня палляць. Клімаву не хапае інфармацыі з волі. Палітвязень просіць сяброў і неабыхавых людзей дасылаць яму лісты. А. Клімава асудзілі на

закрытым судовым паседжаньні на два гады зьявольнага ў калёніі строгага рэжыму за антыўрадавы артыкул у інтэрнэце.

Усталяваньне «талеркі» — «пераплянёўка»

Дакумэнт, які б рэгуляваў усталяваньне спадарожнікавых антэнаў і кандыцыянераў, мусіў зьявіцца яшчэ ў жніўні, але ня зьявіцца ўвогуле. Савет міністраў вырашыў, што неабходнасьці ў ім няма, бо існуе Палажэньне аб парадку пераплянёўкі жылых памяшканьняў. Штрафы, абзначаныя ў Палажэньні, — ад 310 тыс. да 1,5 млн руб.

Спрабавалі разagnaць дазволены пікет

Міліцэйскі спэцназ спрабаваў перашкодзіць правядзеньню санкцыяванага на вуліцы Арлоўскай у Менску пікету салідарнасьці з **Аляксандрам Казуліным**. Пікет дазволены менскімі ўладамі. Да пікетуюцаў пад'ехалі два міліцэйскія аўтамабілі з нумарамі 0749 МН і 9041 ВТ-7. Міліцыянты не назваліся і заявілі, што пікет нібыта не дазволены і паспрабавалі перашкодзіць акцыі. Супраць дачок **Аляксандра Казуліна Вольгі** і **Юлі** людзі ў цывільным ужылі сілу і забралі партрэты палітвязьня.

25 кастрычніка

Карная псыхіятрыя

Маладафронтаўца з Гомелю **Андрэя Цянюту** пасьля наведваньня мясцовага КДБ адвезьлі ў псыхіятрычны шпіталь у Бярозках, дзе актывіст правёў 7 гадзінаў. Паводле Андрэя, пытаньні задавалі два псыхіятры і супрацоўнік КДБ **Дзьмітры Седляроў**. Напрыканцы размовы Седляроў паабяцаў днямі наведць кватэру маладзёна ды нагадаў Цянюту пра здарэньне зь вядомай актывісткай апазыцыі **Крысьцінай Шацікавай**, якую ўвесну зьмясьцілі ў псыхіятрычнай лякарні Магілёва.

27 кастрычніка

Не пускалі да Каліноўскага

Міліцыя двойчы затрымлівала актывістаў, што накіроўваліся ў Сьвіслач, каб ушанаваць памяць **Віктара Каліноўскага**. Аўтобус спынялі ў Дзяржынску і Баранавічах. Людзей трымалі ў аўтобусе, не дазвалялі выходзіць. Прадстаўнікі МУС заявілі, што ім трэба высветліць асобы затрыманых. Каля ста чалавек здолелі даехаць у Сьвіслач з Горадні, Ваўкавыску ды Мастоў. Яны па традыцыі ўсклалі кветкі да магілы **Віктара Каліноўскага** на могілках у Сьвіслачы.



Станіслаў Шушкевіч закладае дубовую алею ля падмуркаў фальварку **Якушоўка**, што належаў **Каліноўскім**.

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Фронт! Фронт! Фронт!

Фэльтон Лёліка Ушкіна.

На фоне сумнай прадказальнай кампаніі ў палатку аддушнай для грамадства, здаецца, сталі выбары кіраўніка Фронту. Ажыятаж вакол вынікаў сьнежаньскага курултая на Варвашні, 8 штодня расьце. Мяркую, букмэкеры хутка пачнуць прымаць стаўкі.

Менск. Будка букмэраў на праспэктце. Каля яе стаяць тры мужыкі і з зацікаўленасьцю разглядаюць прапанаваныя канторы каціроўкі.

Першы: Ага! Івашкевіч — 1,4. Значыць, калі я піхну кватэру, гараж і дачу, я змагу паставіць энную колькасць тысячаў і атрымаць... два пшос тры, чатыры ў памяці... Ура! Гэтага хоціць, каб разьлічыцца з пазыкамі і нават памянці дворнікі на машыне.

Другі: Прабачце, я пачуў вашыя словы. Вы, здаецца, хацелі б паставіць на Івашкевіча?

Першы: Так. У нас усё на

«Падшыпніках» ставяць на Івашкевіча. Гэта ж вярняк!

Трэці (умешываючыся): Вярняк? Ха-ха. У мяне знаёмы па пад'ездзе. Ён каханак жонкі аднаго перца, брата-студэнта якога завэрбавалі. Дык вось, калі той апошнім разам сустракаўся з куратарам з жоўтага дому, той казаў пад сакрэтам: ні ў якім разе ня ставіць на Івашкевіча. У яго галік з базай на Магілёўшчыне і Віцебшчыне.

Другі: Правільна! Стаўце на Вінчука. Гэта фаварыт! Я былы выкладчык алгебры і пачатку аналізу з трэцяй школы. І, у адрозьненне ад вас, аматараў, рабло стаўкі, сыходзячы з навуковых раскладаў. Вось, зірніце, я вывеў фактарыял даверу Вячоркі і графічна прадставіў яго ў выглядзе парабалы. Вось гэтая крывая — Вячорка, а гэтая мэдыяна — Міхалевіч. Калі правесыці бісэктрысу...

Трэці: Сканчай свае мнагачлены. Вячорка — фаварыт? Ха-х-ха-ха. Толькі Міхалевіч! Я асабіста быў на адным з

паседжаньняў кальварыйскай Рады і запаніў гэтага пэрспэктыўнага нападніка, хацеў сказаць — палітыка. Міхалевіч — гэта моц! У яго такі дрыблінг, я хацеў сказаць — якасная праграма.

Першы: Ня можа быць! Вось мой брат кажа, што...

Другі: Правільна! Стаўце на Вінчука. Гэта фаварыт! Вось глядзіце: паводле тэарэмы Юнга-Фэрма я разьлічыў інтэграл ягонаў папулярнасьці сярод маладых апазыцыянераў. Няхай p, q і r — Севярынец, Дашкевіч і Шыла. Прычым...

Міма па праспэктце едзе ўрадавы картэж. Нечакана ён прыпыняецца. Зь лімузіну выходзіць пасажыр, падыходзіць да канторы і ўважліва чытае. Трохі апалелыя гэмблеры чуюць, як ён шэпча пад нос: «Ага! Івашкевіч — 1,4. Значыць, калі я прадам «Беларуськалій», «Азот» і «Нафтан», я змагу паставіць энную колькасць і атрымаць... мільён пшос два мільёны, пяць лімонаў у памяці... Ура! Гэта хоціць, каб расплаціцца з «Газпромам», і яшчэ застанецца на новую клопку.

Садзіцца ў машыну і зьяжджае.

Што такое шчасьце па-беларуску і па-эўрапейску?

Эўростат надрукаваў вынікі дасьледаваньня на тэму «Што такое сацыяльная рэальнасьць Эўропы?», у якім узялі ўдзел каля 27 тыс. эўрапейцаў.

У цэлым грамадзяне Эўрасаюзу (ЭС-25) шчаслівыя: 86% задаволеныя сваім асабістым жыцьцём і станам навакольнага асяродзьдзя, 83% — узраўнем жыцьця, 77% — мэдыцынскім абслугоўваньнем, больш за палову адзначаюць, што сыстэма сацыяльнага забесьпячэньня мае даволі шырокі ахоп.

85% грамадзянаў ЭС упэўненыя ў захаванні сваёй занятасьці ў бліжэйшыя месяцы, прычым 71% лічыць, што ім неабходна працягнуць адукацыю.

Апошнія падобнае дасьледаваньне («Эўразійскі маніторынг») праводзілі ў красавіку — траўні 2006 сем аўтарытэтных сацыялягічных цэнтраў, у тым ліку беларуская сацыялягічная лябараторыя «Новак». Глябальных зьменаў з таго часу не адбылося, і, у прынцыпе,

можна паспрабаваць параўнаць «узроўні шчасьця» — беларускія і эўрапейскія.

Асаблівасьці беларускага шчасьця: нам грошай ня трэба?

З красавіка 2004 г. да траўня 2006 г. доля задаволеных жыцьцём у Беларусі стала расла: з 44% да 69%. У траўні мінулага году былі незадаволеныя жыцьцём 28% беларусаў. 78% рэспандэнтаў ацэньвалі становішча сваёй сям'і як сярэдняе, добрае і вельмі добрае.

Варта адзначыць, што ў студзені гэтага году, паводле зьвестак зарэгістраванага ў Вільні НІСЭПД (Незалежнага інстытуту сацыяльна-эканамічных і палітычных дасьледаваньняў), сваё матэрыяльнае становішча ацэньвалі як сярэдняе і вышэй сярэдняга 66,5% беларусаў. Пры тым, што

паводле афіцыйных дадзеных зь Мінстатату за 2 квартал 2007 году ў 76% сям'яў на аднаго чалавека прыпадае даход меншы за 230 даляраў, а 38,6% беларусаў жылі на суму, якая не перавышала 140 даляраў у месяц.

Эўрапейскія праблемы, беларускія страхі

Сярод самых надзённых праблемаў эўрапейцаў, паводле зьвестак Эўрабаромэтру, — беспрацоўе (36%), кошт жыцьця (35%) і пэнсійнае забесьпячэньне (30%).

Вынікі «Эўразійскага маніторынгу» паказваюць тройку самых вялікіх праблемаў для Беларусі: рост цэнаў, беспрацоўе і жыллё. За імі па ўбываньні ідуць: эканамічнае становішча, злачыннасьць, сыстэма аховы здароўя, падаткі і пэнсія.

Верагоднасьць застацца без працоўнага месца здавалася б мінімальнай — беларускія ўлады дэкларуюць узровень беспрацоўя ў I — 1,5%. Але людзі працягваюць лічыць страту работы адной зь іхніх самых вялікіх праблемаў.

Акрамя таго, у беларускіх уладаў не выходзіць вырашыць жыллёвае пытаньне грамадзянаў. Праз рэзкі рост цэнаў на жылло, вельмі дарагіх і мала даступных крэдытаў праблема набыцьця сваёй кватэры многім здаецца невырашальнай. Людзі лічаць, што ў краіне ёсьць праблемы і з ахо-

вай здароўя — колькі б іх не пераквалі ў адваротным.

Аптымізму паменшала...

Надзвычай аптымістычныя пляны эканамічнага разьвіцьця да 2010 г., агучаныя падчас правядзеньня маніторынгу, «радуочыя» цэны на вуглевадароды на пачатку 2006-га своеасабліва ўплывалі на ацэнку будучыні жытараў нашай краіны. У траўні 2006 году 40% беларусаў меркавалі, што мы будзем жыць крэйху альбо значна лепей. Для параўнаньня — у красавіку 2004 году такіх было толькі 22%.

Апошні год унёс сур'ёзныя зьмены ў сьветаадчуваньне беларусаў. Паводле зьвестак НІСЭПД, беларусы палічылі самымі важнымі падзеямі мінулага году нафтагазавую вайну з Расеяй, прэзыдэнцкія выбары, масавыя акцыі пратэсту апазыцыі пасля выбараў. Як апагей зьменаў адчуваньняў — адказ на пытаньне: «Як, на Вашу думку, зьменіцца сацыяльна-эканамічная сытуацыя ў Беларусі ў бліжэйшыя гады?» Аптымістаў паменшала: «палепшыцца» сказалі 30,6%, «пагоршыцца» — 25,6%, «ня зьменіцца» — 35%.

Цікава было б цяпер ведаць, на колькі аптымістычны народ, які ўжо ведае пра павышэньне цэнаў у жыроўках, пра тое, што вырастаюць цэны на прадукты, паліва і славутыя квадартныя мэтры жылта.

Як апагей зьменаў адчуваньняў — адказ на пытаньне: «Як, на Вашу думку, зьменіцца сацыяльна-эканамічная сытуацыя ў Беларусі ў бліжэйшыя гады?» Аптымістаў паменшала: «палепшыцца» сказалі 30,6%, «пагоршыцца» — 25,6%, «ня зьменіцца» — 35%.



Дадзеная публікацыя падрыхтаваная пры спрыяньні Эўразьвязу і не абавязкова адлюстроўвае афіцыйны пункт гледжаньня ЭЗ. Па дадатковую інфармацыю зьвяртайцеся на сайт www.delbl.ec.europa.eu

Рэспубліка ў агні

Піша Віталь Тарас.

Для большасці з нас Каліфорнія — гэта вёска Галівуд, паліцыя Лос-Анджэлеса з галівудзкіх фільмаў і губэрнатар Арнольд Шварцэнэгер з тварам Тэрмінатара. Гіганцкія пажары, якія на мінулым тыдні ахапілі поўдзень штату, прымусілі ўспомніць яшчэ і Санта-Барбару, і адзін з наймоднейшых курортаў — Малібу, і шмат чаго яшчэ.

Санта-Барбара

У свядомасці савецкіх людзей назва гэтага мястэчка моцна звязалася з назвай мыльнай оперы, якую савецкае тэлебачаньне пачало паказваць пры канцы 1980-х, а скончыла ў сярэдзіне 90-х (больш за 2000 сэрый!) , калі СССР ужо не існавала. Таму Санта-Барбара стала ня толькі назвай, але паняццем.

Памяць прысужліва падказвае назву яшчэ аднаго сэр'ялу — «Багатыя таксама плачуць». Але ў дачыненні да пажараў у Каліфорніі — дакладней, таго, што мы бачылі на тэлеэкранах, гэта гучыць банальна. Небанальна тое, як паводзіліся каліфарнійцы ў надзвычайнай сытуацыі — і багатыя, і ня вельмі багатыя. Кіназорка Шырлі Маклэйн, напрыклад, пажартавала, што ў прыгарадах Сан-Дыега трэба змяніць паштовы індэкс на 911. Зоркі на тое і зоркі, каб умець жартаваць у самых, здавалася б, неспрыяльных абставінах.

На плошчы ў тысячы гектараў згарэлі каля 2-х тысячаў дамоў, агонь забраў жыцці 14 чалавек, матэрыяльныя страты перавысілі 1,5 мільярду даляраў. Тым ня менш, звычайныя людзі, вымушаныя перасяліцца ў часовыя лягеры для пагарэльцаў, не былі ахопленыя панікай.

На іхніх тварах былі страх, разгубленасць, стома. Але не была відна паніка. Не было ні роспачы ні гістэрыкі. Нехта сумна іранізаваў у тэлеінтэрвію, нехта

шчыра і з годнасьцю распавядаў пра тое, што зь імі здарылася. Зразумела, усе пабудовы, якія згарэлі, застрахаваныя — у Амэрыцы інакш ня можа быць. І ўсе ўладальнікі страчанай маёмасці атрымаюць кампэнсацыю. Тым ня менш, у некалькі хвілінаў страціць сваё жытло ў агні разам з нажытым скарбам — відовішча не для людзей са слабымі нэрвамі.

Найбольш уразіў эпізод, у якім адзін зь вядомых у Каліфорніі тэлекамэнтатараў у жывым этэры перадаваў рэпартаж з пажару. Гарэў ягоны ўласны дом...

Мабыць, людзі, якія нарадзіліся й жывуць у Каліфорніі, трохі адрозьніваюцца ад іншых.

Пра філязофскі спакой, зь якім каліфарнійцы, напрыклад, успрымаюць падземныя штуршкі сілай у 3—4 балы, распавядаюць легенды. А іх, гэтых штуршкоў у Каліфорніі, якая месціцца на гіганцкім разломе зямной кары, бываюць дзясяткі за дзень.

Несумненна, ёсць сувязь паміж прыродным ландшафтам і характарам народу, які яго насяляе й асвойвае. Каліфорнія — унікальны паводле разнастайнасці прыродных умоваў штат. Тут табе й бясконцыя пляжы на цяхаакіянскім узьбярэжжы, і высокія заснежаныя горы, дзе жывуць мядзведзі грызлі, і пустыні. (У раёне адной зь іх — сумнавядомай Даліны сьмерці — кажуць, і згубіўся сьлед знакамітага вандроўніка-аэранаўта Стыва Фосэта, які зьбіраўся здзейсніць чарговы рэкордны пералёт на сваім самалёце).

Праўда, мы ня ведаем дакладна, які быў характар у індзейцаў, што спрадвеку насялялі гэтыя землі. Каліфорній іх назвалі гішпанскія калянізатары, якія захапілі Мэксыку.

Мала хто ведае, між іншага, што Каліфорнія — адзіны штат, у канстытуцыі якога прысутнічае слова «рэспубліка». 14 чэрвеня

1844 г. група ўзброеных амэрыканскіх пасяленцаў узняла паўстаньне супраць мэксыйскай улады і абвясціла «Bear Flag Republic» (альбо проста Рэспубліку Каліфорнію). Паўстаньне было абсалютна бяскроўным. Сьцяг рэспублікі з выяваю чырвонага мядзведзя разам з чырвонай зоркай на белым тле ўпершыню быў узняты над Лос-Анджэлесам, Сан-Дыега і Санта-Барбарай.



ЮЛІЯ ДАРАЛКЕВІЧ

Піяр — гэта нармальна для нашага часу. Сумна, калі ён засланяе сабой рэальнае жыццё.

Чырвоныя пякучыя перцы

Калі ў Каліфорніі, у раёне Сакрамэнта (цяпер сталіца штату), было знойдзенае золата, сюды рынулі шукальнікі прыгодаў адусюль. І гэта быў толькі пачатак. «Залаты штат» унікальны ня толькі паводле плошчы й насельніцтва, але ж і паводле колькасці імігрантаў — у тым ліку, зь Кітаю і Японіі. У сярэдзіне 90-х тут жыў кожны трэці амэрыканскі імігрант.

Для вельмі многіх, думаецца, сымбалам сучаснай Каліфорніі стаў рок-гурт «Рэд Хот Чылі Пэперс». Цяжка ў гэта паверыць, але першы відэакліп яны выпусцілі амаль чвэрць стагодзьдзя таму. Яны, можна сказаць, вырасьлі на нашых вачах — зь юных гарадзкіх хуліганаў у хуліганаў са стажам, у творчым багажы якіх геніяльная «Каліфарнікэйшн» і яшчэ зь дзясяткаў гітоў. Але няўменнымі засталіся іхнія неўтаймаванасць, драйв, ненатольная прага да

жыцця ва ўсёй яе поўнасьці.

Думаецца, што каліфарнійцаў хоць і ўзрадаваў, але ня надта ўразіў прылёт Джорджа Буша-малодшага з Вашынгтону ў сувязі са стыхійным бедствам. На той момант абсяг пажараў пачаў ужо змяншацца, а з аказаньнем першай дапамогі насельніцтву справіўся й Шварцэнэгер. Аднак выглядае сымбалічным той факт, што Буш, які дзякаваў амэрыканскім пажарным у першы год свайго прэзыдэнцтва, калі адбылася тэрарыстычная атака на Нью-Ёрк, мусіў зноў падзякаваць ім — за год да апошніх у ягонай кар’еры прэзыдэнцкіх выбараў.

Можна ўявіць, колькі мужнасьці і прафэсійнага майстэрства патрабуецца ад пажарных, калі ім процістаяць ня проста вогненная стыхія, але шчэ й шалёны вецер, які разьдзьмухвае полымя на дзясяткі кілямэтраў.

Мужныя дзеянні амэрыканскіх пажарных, паліцыянтаў, людзей іншых прафэсіяў падчас надзвычайных сытуацыяў — лепшы адказ тым, хто любіць спэкуляваць на тэме 11 верасьня. Бульварная прэса не аднойчы пісала, быццам вежы Ўсясьветнага гандлёвага цэнтру былі ўзарваныя ЦРУ. А каб шоў атрымалася больш эфэктным, навучылі алькайдаўцаў лётчыцкай справе і падгаварылі іх захапіць пасажырскія самалёты зь людзьмі і ўрэзацца ў хмарачосы. Гэта сапраўды дагэтуль выглядае як нейкі фантастычны фільм жахаў. Але толькі да таго моманту, пакуль не задумаецца пра лёс ахвяраў і тых, хто спрабаваў іх ратаваць цаной уласнага жыцця.

Пра гэта акурат вельмі ня любяць пісаць у расейскай прэсе, і ня толькі жоўтай. Бо як жа тады быць са слаўтай амэрыканскай бездухоўнасьцю ды эгаізмам? І як патлумачыць «Норд-Ост», калі расейскі спэцназ, адмыслова натрэніраваны, добра экіпаваны, атруціў разам з тэрарыстамі сотні закладнікаў? Ніхто дагэтуль не прызнаў сам факт бязьлітаснага зьнішчэньня ахвяраў (а можа, сьведкаў?), не назваў дакладную лічбу загіблых і ня ўзяў на сябе

адказнасьць. Можна, гэта і ёсьць тая «высокая духоўнасьць», пра якую апошнім часам так шмат гавораць расейскія СМІ?

«Лямур-глямур»

Зразумела, нельга западозрыць і заходнюю прэсу ў адсутнасьці прагі да сэнацыяў і эфэктнай «карцінкі», як і палітычных дзеячоў Захаду — у нежаданьні рэклімы ды палітычнага піяру. Бушу, відаць, неабходна было зьявіцца ў ахопленай агнём Каліфорніі пасяля той крытыкі, якая абрынулася на фэдэральныя ўлады пасяля ўрагану Катрына, ахвярам якога ў Новым Арлеане дапамога прыйшла няхутка. Прынамсі, выступ прэзыдэнта ЗША ў Сан-Дыега выглядаў усё ж больш натуральна, чым кадры прэзыдэнта Ўкраіны Юшчанкі з лапатай на тушэньні пажару за месяц да парлямэнцкіх выбараў. Што ж, каманда ўкраінскага прэзыдэнта, мабыць, яшчэ толькі вучыцца. Але ж палітыка, вядома, заўсёды суправаджае любыя прыродныя катаклізмы ці тэхнагенныя катастрофы. Праўда, у нармальных краінах усё ж не яны вызначаюць палітыку. Успомнім сёлетнія пажары ў Грэцыі, дзе ніякая крытыка ўладаў не перашкодзіла паноўнай партыі перамагчы на дэмакратычных выбарах.

Самі катаклізмы забываюцца. Хто цяпер памятае дакладную лічбу загіблых падчас самага жаклівага ў гісторыі Паўднёвай Азіі цунамі? А вась дзеянні людзей пры катастрофах, у тым ліку і палітыкаў, трымаюцца ў памяці даўжэй. (Так на Захадзе, напэўна, доўга яшчэ будуць памятаць словы Пуціна пра падлодку зь людзьмі на борце: «Яна патанула»).

Піяр — гэта нармальна для нашага часу. Сумна, калі ён забівае, засланыя сабой рэальнае жыццё. Калі на ўсіх тэлеканалах у Беларусі, напрыклад, штодня мы бачым адных і тых людзей — Лукашэнку, Пуціна, Буша. Радзей гэта могуць быць Абрамовіч, Ахмадзінежад, Чавэс.

Прынцып Беларускага

дзяржаўнага тэлебачаньня добра сфармуляваў нядаўна яго кіраўнік А.Зімоўскі. Адказваючы на пытаньне, чаму яно так мала ўвагі надало «Эўрапейскаму маршу» апазыцыі, ён шчыра адказаў: «неглямурна». Паколькі сэнс моднага слоўца «глямур» не зусім зразумелы, варта прывесці вызначэньне, якое даў яму расейскі пісьменьнік В.Пялевін. Паводле яго, глямур — гэта ня проста вонкавы глянец, але маскіроўка з мэтай падвысіць свой сацыяльны статус у вачах іншых людзей. Трэба, каб усе думалі, «што чалавек мае доступ да бяскончай колькасьці грошай». З гэтага гледзішча спадары Зімоўскі, Пракопаў і кампанія выглядаюць, адрозна ад лідэраў апазыцыі, цалкам глямурна.

Глямурнасьць, аднак, прасачылася і ў больш сур’ёзныя СМІ — нават на самыя лепшыя інфармацыйныя тэлеканалы ў сьвеце. Брытанскі канал Бі-Бі-Сі, гішпанскі «24», ці нядаўна створаны Франс-24 альбо нават АльДжазыра на ангельскай мове хоць і адрозьніваюцца паводле сваёй унутранай ідэалёгіі, звонку ўсё больш нагадваюць адзін аднаго: паводле прынцыпаў дызайну, падачы матэрыялаў, глямурнага выгляду дыктараў.

Яшчэ нядаўна пэўная каструбавацасьць у перадачах Сі-Эн-Эн зь ліхвой кампэнсавалася наўпроставымі рэпартажамі зь месцаў падзеяў па ўсім сьвеце. Цяпер такіх «непрычасаных» рэпартажаў стала меней, але больш стала рэклімы. Зьявілася нават тыднёвая гумарыстычная перадача — цалкам паліткарэктная, натуральна.

Так ужо атрымліваецца, што на тле навінаў палітыкі, якія становяцца ўсё больш прадказальнымі, «усясьветны парадак» часцей за ўсё парушае надвор’е. Яно ўпарта не паддаецца прагнозам. Стыхія і яе ахвяры, а таксама ахвяры голаду, войнаў і катастрофаў, чалавек у сваіх горшых і лепшых праявах, у сваім змаганьні са стыхіяй і сьмерцю ўсё яшчэ застаюцца неглямурнымі. А значыць, мы пакуль яшчэ жывыя. І адчуваем: рэспубліка — у агні.

Цыліндры ў модзе

У Менску збіраюцца паўтараць чужыя і свае памылкі. Піша архітэктар Ігар Байцоў.

На вялікай выставе, што адбылася ў канцы верасня на VII нацыянальным фестывалі архітэктуры «Менск-2007», быў паказаны сэнсацыйны праект, які не патрапіў у цэнтар увагі СМІ і грамадзкасці. Гэта праект шматфункцыйнага бізнэс-цэнтру на вуліцы Танка ў Менску, распрацаваны расейскай фірмай «АКЦэнтрпраект».

Галоўнымі будынкамі гэтага цэнтру, згодна з праектам, павінны быць дзве вежы ў выглядзе шклянных цыліндраў вышыняй у 54 і 43 паверхі. Меншымі будынкамі хочучь будаваць амаль усю астатнюю, вольную цяпер, зялёную плошчу паміж вуліцамі Танка і Кальварыйскай.

Гэты комплекс сваімі памерамі несумаштабны менскай забудове і абсалютна выпадковы ў архітэктурна-прасторавай кампазіцыі цэнтру беларускай сталіцы. Ён добра пасаваў бы да пэрыфэрыяльнага раёну Масквы, паблізу ад кальцавой дарогі. Фактычна праектанты паставіліся да Менску як да ўскраіны Масквы. У Менску гэтыя вежы візуальна расьціснуты ўсю навакольную забудову.

У сьвеце прынята па такіх адказных праектах адкрыта праводзіць конкурсы, шырока абмяркоўваць праекты. У Беларусі раней таксама конкурсныя праекты былі даступныя для агляду, праходзілі грамадзкія іх абмеркаваньні. У дадзеным выпадку нічога такога не было, усё рабілася цішком.

Нельга не адзначыць, што ў архітэктуры гэтага прапанаванага Менску велічэзнага комплексу няма нічога спэцыфічнага, адпаведнага яго разьмяшчэньню менавіта на гэтым месцы, менавіта гэтага сталічнага гораду. Шклянны цыліндар — банальны сёньняшні архітэктурны вобраз. Па прыклады ня трэба хадзіць далёка — на той жа выставе іх хапала. Там можна было ўбачыць высокія дамы падобнага аблічча, запраектаваныя для розных гарадоў



розных краінаў — напрыклад, для Прагі, для Адэсы... Але нідзе, акрамя Менску, ім не прызначана адказная роля — роля не адпаведная іх абмежаванай архітэктурнай выразнасьці.

Запраектаваны расейцамі для Менску комплекс у два з паловаю разы вышэй за дваццаціпаверховы гмах на Юбілейнай плошчы, які сумаштабны асяродзьдзю і добра выконвае ролю высоцнага акцэнтну. Пасьля пабудовы паблізу ад яго гэтых цыліндраў ён ператворыцца ў нязначную дробязь забудовы, а новыя вэртыкалі будуць уздымацца над дахамі дамоў у самых розных канцах гораду. На такую ролю мог бы прэтэндаваць аб'ект вялікай грамадзкай значнасьці і выключнай эстэтычнай каштоўнасьці, несумненна ўнікальны і непаўторны. Згаданы комплекс такім ня будзе і права на такую ролю ня мае.

Часам даводзіцца чуць, што Менску «не хапае сылюэту». Пры гэтым пад сылюэтам разумеюць наяўнасьць высокіх будынкаў, незалежна ад іх формы і разьмяшчэньня. Гэткая просььценькая панацэя — будаваць высокія дамы. Аднак сусьветная практыка яскрава паказвае, што неадпаведная форма на неадпаведным месцы — непараўнальна большая бяда, чым адсутнасьць яркага акцэнтну ў сылюэце. Пабудаваны ў Парыжы некалькі дзесяцігодзьдзяў таму высокі гмах «Тур Манпарнас» прызнаны горадабудаўнічай памылкай — ён выглядае недарэчна з розных раёнаў гораду. Ідуць размовы пра тое, што яго пажадана зьнесьці. У цэнтры Масквы нядаўна разбурылі шматпаверховы

гатэль «Інтурыст», які ня ўпісваўся ў забудову. На яго месцы пабудавалі гатэль сьціплай вышыні. У Санкт-Пецярбургу грамадзкасць актыўна пратэстуе супраць плянаў будаўніцтва высачэзнага гмаху «Газпрому», які пагражае сказіць унікальныя гістарычныя панарамы гораду. Прыклад зь менскай практыкі — зьяўленьне побач зь Пішчалаўскім замкам высокага гмаху з агрэсіўным сылюэтам. Ён моцна пашкодзіў гістарычнай забудове, у тым ліку — панараме Верхняга гораду.

На жаль, у Менску збіраюцца паўтараць чужыя і свае памылкі. Грувастка гмах «Белпрампраект» на плошчы Свабоды, які разбурае каштоўны гістарычны сылюэт, не плянуюць зьнесьці — наадварот, ідуць размовы пра яго прыхарошваньне, пасья чаго ён будзе выглядаць яшчэ агрэсіўней. Вялікую шкоду ансамблю цэнтру Менску нанясе і плянаваная пабудова несумаштабнага высоцнага гатэлю побач з Музэем вялікай айчыннай вайны і Домам Ваньковічаў. Між тым, спрадэву ў Беларусі будавалі так, каб новыя дамы пасававалі да месца, дзе ім наканавана быць. Цяпер, насуперак гэтай традыцыі, хочучь будаваць і шматфункцыйны бізнэс-цэнтар на вуліцы Танка.

Вельмі добра, што тэхнічныя і эканамічныя мажлівасьці дазваляюць будаваць высокія гмахі ў выглядзе ашкленых цыліндраў. Гэта дапамагае рабіць забудову больш разнастайнай. Але такая форма губляе прывабнасьць у выніку яе тыражаваньня. Між тым, у камбінацыях з высоцкамі іншых формаў, з выкарыстаньнем для асобных аб'ектаў розных канструкцыяў і адценьняў ашкленьня, яны могуць атрымаць дадатковую выразнасьць, а ўся кампазіцыя — унікальнасьць і непаўторнасьць. І ў Менску ёсьць цяпер магчымасьць улучыць гэтыя цыліндры ў такую кампазіцыю. Я маю на ўвазе дзелавы цэнтар «Менск-Сіці», дзе будзе канцэнтравана шматпаверховая забудова аналягічнага прызначэньня. А ўчастак, на які «паклалі вока» расейцы, просіцца будаваць яго дамамі значна меншых памераў і толькі часткова, пакінуўшы месца пад сквэр.

Менск

Дзякуй

А.Б. з Ваўкавыскага раёну.
Ірыне Ц. з Жыткавіцкага раёну.
Міхаілу К., Сяргею К. зь Пінскага раёну.
Вользе А., В.Г. зь Менскага раёну
Алесю Б., В.С. з Баранавіч.
Зьмітру Ж. з Воршы.
Святлане Ц., Уладзімеру Т., Та-дэвушу Ш., Вользе П. з Маладачанскага раёну.
Анатолію Б. з Магілёва.
Г.Б. з Палесься.
Сяргею Т. з Докшыцкага раёну.
Леаніду Г. з Гарадоцкага раёну.
Міхаілу Т. са Слуцкага раёну.
Сямёну К., Вячаславу Б., Уладзі-меру В. з Горадні.
О.Ж. з Барысава.

Уладзімеру Т. са Жлобінскага раёну.
С.Ф. з Мазырскага раёну.
Марату Ш. з Наваполацку.
Маргарыце К. з Гарадзенскай вобласці.
В.Р., В.С., А.С., Андрэю Ш. з Го-меля.
Сяргею К. з Салігорску.
П.С. з Горацкага раёну.
Зьмітру К., П.Г. з Мастоўскага раёну.
Сяргею Л. зь Берасьця.
Пятру С. зь Віцебску.
І.Г. са Смалявіцкага раёну.
Валянціне І., Аляксандру Я., Н.Р., І.С., Натальлі М., Аляксею К., Юр'ю Г., Сяргею М., А.М., Юр'ю Ш., І.М., А.А., Г.Я., Анатолю П., Марыі А., Т.Б., Жаньне К., Андрэю Л., Анато-лю М., Максіму А., Сяргею К., Д.Н., А.Ю., Ф.Г., А.С., Віктару С., В.Л., Яўгену П., Т.П., Ружы Б., Але А., Альберту С., Т., Я.Ш., У.К., А.Р., А.П., І.К. зь Менску.

зьбяры «Кнігарню «Наша Ніва»



Вясна народу:
Эсэістыка 1991—2007



ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828
 МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-рымальніка **3012 206 280 014** Асабовы рахунак

(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)

Від аплаты				Дата	Сума
За газэту "Наша Ніва"					
Агулам					

Касір

КВИТАНЦЫЯ

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828
 МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-рымальніка **3012 206 280 014** Асабовы рахунак

(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)

Від аплаты				Дата	Сума
За газэту "Наша Ніва"					
Агулам					

Касір М.П.

Каб штотыдзень атрымліваць газэту,

дасылайце адрасы і грошы за газэту. Кошт на месяц — 8 тыс. рублёў.

1) Просім усіх ахвотных чытаць газэту паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць праз: тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84, e-mail: dastauka@nn.by, паштовы адрас: а/с 537, 220050 Менск.

2) Просім у блянку банкаўскага паведамленьня ці паштовага пераказу дакладна і разборліва пазначаць адрас, у тым ліку паштовы індэкс і код пад'езду.

Па пытаннях атрымання газэты пытайцеся Рамана.

Шчырая размова, ці «Міліцыя з народам — 2»

Нас зноўку затрымалі — мяне і маю сяброўку. Мы вешалі сінія стужачкі, па-свойму рыхтуючыся да «Эўрапейскага маршу». Праз пэўны час каля нас спыніўся BMW. У ім знаходзіўся міліцыянт, які вяртаўся дадому і выпадкова пабачыў нас. Опэр праявіў ініцыятыву, затрымаў маладых Бін Ладэнаў (некаторыя начальнікі нас так празвалі) і выклікаў нарад міліцыі.

На тварах некаторых міліцыянтаў зьявілася непадробная радасьць, калі нас прывезьлі ў пастарунак, — іх даўно хвалявала пытаньне, хто абліпаў увесь горад налепкамі і ўлёткамі. Злавлілі — можна будзе здаць справаздачу Менску. Сумныя твары звычайных шарагоўцаў міліцыі — зноў бессэнсоўнай працы дадалося.

У РАУСе, куды нас адразу адвезьлі, я ў каторы раз перакануўся ў амаральнасьці сыстэмы, якая ўсталювалася ў краіне. Я хвалю Бога за тое, што я па-за гэтай сыстэмай, што ўва мне засталася яшчэ крышачку свабоды.

У пастарунку пачалі гутарку з міліцыянтамі, і гэта былі не звычайныя размовы, а шчырая размова.

Кажу: «Не народ гэта, а статак паслухмяных авечак, калі ўжо ў студэнтаў забіраюць ільготы, адключаюць інтэрнэт, цалкам абмяжоўваюць правы ва ўнівэрсытаце, а яны маўчаць. Шапочку паміж сабой і ўсё чакаюць, калі хтосьці прыйдзе й іх выратуе».

«У нас таксама забіраюць ільготы, — нечакана ўваходзіць у дэвер лейтэнант. — Паявіліваюць тэрмін службы, пэнсія скарачаецца, за мяжу выехаць немагчыма, нават бясплатны праезд у транспарце адбіраюць. Ці не маразм?»

«А яшчэ забаранілі паліць падчас працы, — падтрымлівае размову іншы. — Усюды, нават у месцах для паленьня».

«А я ўжо два гады выбіваю сабе пакой у інтэрнаце. У мяне жонка і дзіця. Не даюць нават пакой, а што казаць пра кватэру. Хіба можна на заробак у 700 000 набыць кватэру? Калі?»

Не чакаў такой размовы. Мы паступова перайшлі да праблемаў грамадства, і пры гэтым міліцыянт ты цалкам падтрымліваў мяне...

Прайшло гадзіны чатыры з моманту затрыманьня, ніхто ня ведае, што з намі рабіць. Я сяджу ў невялічкім пакоі пастарунку, і мне здаецца, што пра нас увогуле забылі, але пры гэтым надзеі на хуткае вызваленьне згасаюць. У пакой заходзіць сумны, зьнраваны старшыня й кажа: «Вось, на-

чальнікі загадалі, каб я складу пратакол, нібы ты неэўнаўна лаяўся. Ведаючы, што ты гэтага не казаў, пасля нашай шчырай размовы я не магу гэтага зрабіць. Як быць?»

Міліцыянт шукаў адказу ў мяне. Ён ня склаў пратакол. Знайшліся іншыя, але й у тых сьціскалася сэрца, а да мяне даляталі асобныя выразы: «так болей немагчыма», «хутчэй бы на пэнсію», «можа, пойдзем, братка, у апазыцыю?»

Прышоў новы дзень. Час суду. Усе міліцыянты, зь якімі я меў напярэдадні размову, пагадзіліся з нашым «брыдкаслоўем». Пэўна, цяпер іх хвалявала свая сям'я, праца, параўнальна неблагі заробак, дзеля якіх яны маглі ахвяраваць свабодай дваіх незнамых ім моладзевых актывістаў.

Думаючы пра тое, што адбылася ў трыццаці гады, я часта задаю сабе пытаньне: чаму тады простыя людзі пагаджаліся расстрэльваць братоў і сясьцёр? Ці могуць амапаўцы, якія разганяюць масавыя народныя дэманстрацыі, пачаць страляць у свой народ? Мне зразумелая сумная рэчаіснасьць — яны могуць гэта зрабіць, бо іх усіх у першую чаргу хвалюе уласны лёс: здароўе, дабрабыт і гэтак далей. Іх будзе зьядаць сумленьне, але яны будуць шукаць апраўданьне сваім учынкам, бо ўсе мы ня звыклі судзіць сябе, а шукаем сабе апраўданьні і заўсёды дааруем сабе. І яны апраўдваюць перад сабою: «Мы не вінаватыя — нам загадалі».

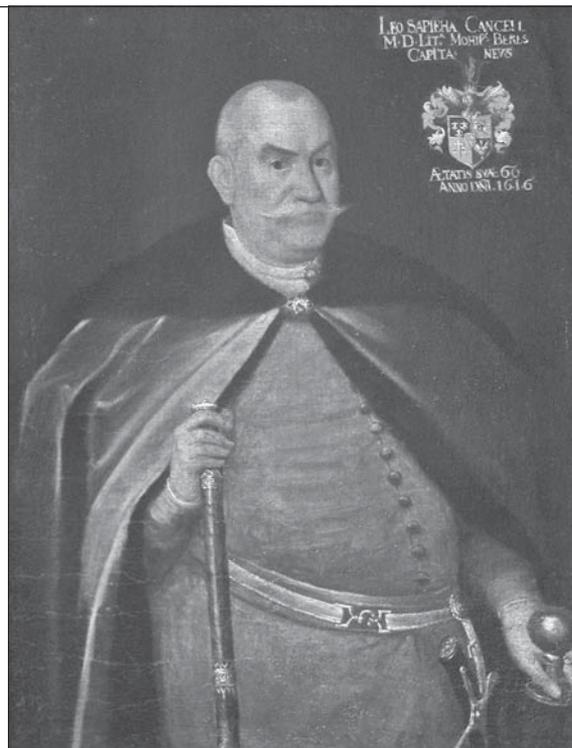
Юрка Бакур, Берасьце

У Баранавічах апэратара каналу INTEX TV прымусілі супрацоўнічаць з КГБ.

Падчас суду над Яраславам Грышчэнем у верасні, людзі пазналі апэратара мясцовага каналу INTEX TV сярод супрацоўнікаў у цывільным. Тыя загадвалі яму, што здымаць. Тыцкалі пальцамі ў нагоў, выбіраючы буйныя пляны. Асабліва цікавалі за супрацоўнікам амэрыканскага пасольства. Калі той накіраваўся ў рэстарачню, апэратару загадалі ісьці за ім. Апэратар відавочна пачуваўся няёмка, спрабаваў адмовіцца, маўляў, нежэ непрыгожа. Але «ціхары» былі непакісныя — давай, ідзі, трэба здымаць усё.

Дарэчы, намесьнік дырэктара тэлеканалу INTEX TV Юры Шэсьцярнёў, працаваў раней у выканкаме, а падчас выбараў зьяўляецца нязьменным старшынём гарадзкой выбарнай камісіі.

І.К., Баранавічы



Конкурс вучнёўскіх і студэнтскіх працаў у гонар 450-годзьдзя Лява Сапегі

Яго мэта: пошук і падтрымка маладых талентаў — будучых дасьледчыкаў, палітыкаў, журналістаў, якія выказваюць сьвежыя, незалежныя погляды і думкі, шануюць дэмакратычныя каштоўнасьці.

Накірункі ведаў (дысцыпліны): гісторыя, літаратура, юрыспрудэнцыя, гісторыя права, журналістыка, дыпламатыя, паліталёгія, эканоміка (эканамічная гісторыя).

Гэта могуць быць і гістарычныя рэтраспэктывы, і значныя праблемы сучаснага жыцьця Беларусі (стасункі Ўсход—Запад, шматалічнасьць групаў інтарэсаў у краіне, міжрэлігійныя стасункі і да т. п.) Знаёмства канкурсантаў з новымі дасьледчыцкімі падыходамі, навуковай мэтадалёгіяй, увага да міжнароднага кантэксту закранутай праблематыкі толькі ўпрыгожаць працы. Але паколькі конкурс — вучнёўскі, больш істотна аўтарскае разуменьне тэмы. Аб'ём тэкстаў — да 20 000 знакаў. Мова працаў — беларуская, расейская.

Найлепшыя творы (2—5 у кожнай дысцыпліне) адбіраюцца для прэзэнтацыі падчас фіналу (выступ аўтара, 2—3 хвіліны). Пераможцы атрымаюць узнагароды, а працы будуць надрукаваныя.

Падача работ — да 25 сьнежня 2007 г. Работы накіроўваць: p_university@open.by, info@belpa.org. Поштай: вул. Якуба Коласа, 25/1, кв. 1, Менск Беларусь 220013

Даведкі: (029) 778-18-68, 292-57-51 Аляксей Хадыка, аркамітэт конкурсу.

Не адступім, пакуль жывем

Быў бы сэнс перагляду імаверных зрухаў да аднаўленьня правапісаў, але толькі тады, калі Беларусь стане незалежнай, як супольнасьць дэмакратычная. Цяпер рана казаць пра гэта, бо для беларускамоўных людзей клясычны правапіс ня толькі «Сьцяг змаганьня» — гэта код, які іх самаідэнтыфікуе, не паводле прафэсіі, належнасьці да вышэйшых ці ніжэйшых слаёў. Ён

значыць для іх вызначанасьць у прасторы і часе, дае годнасьць і магчымасьць не скарыцца.

Нас так мала... Але мы не адступім, пакуль жывем.

Школа сёньня ня можа даць нашым дзецям тое, што мы хочам, і наўрад ці дасьць да тае пары, пакуль у сыстэме адукацыі працуюць людзі, не пакліканыя выходзіць патрыятаў—беларусаў, якія любяць беларускую мову.

Вітаўт Парфененка, Горадня



ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Храм — таямніца

Унікальная ў сваёй прыгажосці і суровасці ня толькі ў Беларусі, але і ва ўсёй Эўропе царква-крэпасць у Сынкавічах, такая сумна-адлучаная ад усяго сярод масіваў яблыневых садоў...

Ул. Караткевіч «Быў. Ёсць. Буду»

Бадай, няма ў Беларусі больш даследаванага храму. Бадай, няма і больш нязнанага, чым гэты. Перадусім, мы так і ня ведаем, калі гэты храм быў пабудаваны. Хоць сёлета і было афіцыйна абвешчана аб яго 600-годзьдзі. У XIX ст. вакол храму існавалі самыя фантастычныя паданні. Напрыклад пра тое, што яго пабудавалі... татары, якія ўцяклі са Слоніму, за часоў Жыгімонта III, ад каралеўскага ўціску. Або — што ў ім хаваўся ад брата Ягайлы князь Вітаўт. Дата 1407 была абраная крывічамі У. Супруном на падставе таго, што ў 1907 г. адзначалася 500-годзьдзе... Мураванкаўскай царквы, узвездзенай у тым жа духу.

Невядома нават, ці быў храм у Сынкавічах ад пачатку праваслаўным альбо каталіцкім. Дакладна: падчас рамонтнага падлогі ў XIX ст. там быў знойдзены зван з надпісам «Anno Domini. 1460.». Але й гэтага недастаткова. Мо гэты зван быў у драўляным ранейшым храме? Частка даследчы-

каў лічыць, што гэты ўнікальны храм-крэпасць быў пастаўлены на пачатку XVI ст. Але хто былі яго фундатары й будаўнікі?

Храм дзіўны: ён не прастакутны ў пляне, а мае выгляд асыметрычнае трапэцыі памерам 17,5x13 м. Тымчасам усе наві маюць аднолькавую шырыню (4 м). Таўшчыня сценаў дасягае 1,5 м. Чатыры кутнія вежы, адрозніваюцца памерамі і архітэктурнымі формамі. Заходнія стаяць на квадратных фундаментах, з трох бакоў іх падтрымліваюць кантрафорсы. Верхняя частка вежаў — васьміграннік з трыма ярусамі байніцаў. Дзеве ўсходнія вежы маюць цыліндрычную форму, тут таксама ёсць байніцы. Гэта прыпадабняе сынкавіцкі храм да царквы Святога Тройцы ў Вільні, фундаванай Канстанцінам Астроўскім у гонар перамогі пад Воршай. Мо й да Сынкавічаў ён меў дачыненне?

У адрозненне ад архітэктурна блізкіх храмаў у Супраслі й Мураван-

цы, у Сынкавічах не было мураваных хораў. Арыгінальна, як нідзе болей, вырашаныя ў гэтым храме й тры абсіды. Зазвычай яны маюць паасобныя дахі, а тут яны ўвабраныя пад суцэльны адзін дах.

Царква Святога Міхаіла мае й магутную сістэму абарончых канструкцый: вежаў, машыкуляў, галерэяў у тоўшчы муроў. Некалі ў другім ярусе храму, пад дахам існавала магутная сістэма драўляных пераходаў, што вяла ўздоўж усяго муру з байніцамі. З кім храм «ваяваў»? Адзіны ведамы з гісторыі факт — яго ў часе Паўночнай вайны абстралялі швэды Карла XII. Навошта і каму спатрэбілася ставіць удалечыні ад абарончых рубяжоў такую крэпасць? Дый каштавала гэта вялізны грошай.

Ад 1926 г. пры храме дзейнічаў уніяцкі навіцый ад місіянерскай місіі ў Альбэрціне (Слонім). Храм стаў духоўным цэнтрам для беларусаў-каталікоў усходняга абраду. У жніўні 1933 г. сюды, з Альбэрціну пераехаў айцец Антон Неманцэвіч, рэлігійны дзяяч, рэдактар часопісу «Да злучэння». Ён быў тут пробашчам да вайны. Па вайне святынню зачынілі...

Але яна ацалела да нашых дзён. Хіба цудам. І ацалелі іканастас са старымі абразамі. Ізноў гучаць тут малітвы й сьпевы. Як і 500, а мо й 600 гадоў таму...

Сяргей Харэўскі

Прафэсар Шыбека: Беларусь трымаецца на ўзаемадапаўненні «русінаў» ды «ліцьвінаў»

Гутарка з доктарам гістарычных навук Захарам Шыбекам.

Да гутаркі са знаным гісторыкам, аўтарам папулярных гістарычных кніг Захарам Шыбекам я рыхтавалася, як калісьці да экзаменаў: гэтка адказнасьць — размаўляць з унікальна абазнаным у гісторыі спецыялістам ад імя чытачоў «НН», многія зь якіх ведаюць гісторыю амаль так сама глыбока, як і ён... Напярэдадні нашай сустрэчы ў Рэдакцыі я пабывала на прэзэнтацыі новай кнігі прафэсара Шыбека «Мінск сто гадоў таму», якая выйшла нядаўна ў выдавецтве «Беларусь». Там спадар Шыбека выявіўся такім шоў-мэнам: веў рэй, жартаваў, раздаваў аўтографы. А цяпер на супраць мяне сядзець уважлівы, спакойны чалавек, які пасля кожнага пытаньня прафэсарску ненадоўга задумваўся, а потым адказваў, дакладна падбіраючы словы.

Але ў гутарцы я пераканалася: каб даць чытачам уяўленьне пра гэтую асобу, трэба распавесць пра рэчы яшчэ больш вартасныя, больш вызначальныя, чым навука. Пра мужнасьць і высакародзтва.

Захар Шыбека: Што для мяне гісторыя? Сапраўды, можна сказаць, што гэта справа майго жыцьця. Яна мая аддушнына, мая падтрымка. Але прыйшоў я да яе выпадкова. Я хацеў стаць акторм, але не ўдалося, і толькі пасля гэтага вырашыў вучыцца на гісторыка. Паміж прафэсіямі актара і гісторыка, як ні дзіўна, шмат супольнага. І там і там патрабуецца добрая памяць, уменне аналізаваць, назіральнасьць, фантазія... Так, гісторыку таксама патрэбная фантазія, каб ажывіць факты, з дробных фактаў узнавіць цэ-

ласную карціну... Калі займаеся гісторыяй, перажываеш тое, што вывучаеш. Пасля таго, як я напісаў кнігу «Нарыс гісторыі Беларусі (1795—2002)» я смела кажу, што зьяўляюся адным з самых старых людзей на Беларусі, бо нарадзіўся ў 1795 г. Я выкладаю ў Эканамічным унівэрсытэце, і, магчыма, акторскія здольнасьці дапамагаюць мне рабіць гэта...

А Менск — гэта горад майго жыцьця, я прыехаў сюды юнаком, тут я закахаўся, стварыў сям'ю, атрымаў адукацыю, тут працую... Мяне непакоіць тое, што сучасны горад становіцца ўсё больш нялюдзкім і нязручным. Гародзі заўсёды былі цэнтрамі прагрэсу, яны прыцягвалі людзей, але на пэўным этапе горад нібы жывая і небяспечная істота, перастаў слухацца людзей, вырваўся з-пад кантролю. Горад стаў жыць сваім жыцьцём, і людзі не паспяваюць за ім, не разумеюць яго, ім становіцца тут няўтульна, а часта проста небяспечна.

І мяне яшчэ турбуе ход абнаўленьня гораду. Не заўсёды тое, што будзецца на руінах мінулага, бывае лепшым толькі ад таго, што яно новае. У кнізе я напамінаю пра разбурэнні Менску ў мінулым. Памяць — наш страхавы капітал, які гарантуе ад памылак у будучыні.

Незалежныя гісторыкі ствараюць канкурэнтаздольны прадукт

«Наша Ніва»: Як бы Вы ацанілі стан гістарычнай навукі ў Беларусі?

ЗШ: У адрозьненне ад савецкіх часоў, калі маглі існаваць толькі генэральная лінія партыі, цяпер ёсць розныя падыходы. Ёсць гісторыя Сагановіча, а ёсць — Трапчанка. Адно гісторыю пішучы, скажам, у Гарадзенскім унівэрсытэце, іншую — у Магілёўскім. Гэта выклікае дыскусію, а ў дыскусіі і нараджаецца праўда.

Вядома, у цэлым узровень нашай гістарычнай навукі ніжэйшы за ўзровень суседзяў. Нашыя гісторыкі зашмат карыстаюцца толькі апісальным мэтадам, у той час як за мяжой выкарыстоўваюцца іншыя: матэматычныя, сацыялягічныя, антрапалагічныя, гендэрныя. Папулярная цяпер мікрагісторыя: гэта калі вывучаецца гісторыя, напрыклад, адной вёскі або ўвогуле нейкага прадмета — піпкі або фрызуры, і на прыкладзе эвалюцыі прыватнага прасочваецца агульнае. У нас гэтага яшчэ, за рэдкімі выпадкамі, няма.

Я не прыкільнік дзяленьня гісторыкаў на школы. Гістарычнае дасьледаваньне — рэч індывідуальная. Тут не патрабуецца каапрацыі, як у даскладных навук. Гісторыкаў цяпер дзеляць па перакананьнях. Дзяржава імкнецца трымаць гісторыю пад ідэалагічным кантролем. Ёсць гісторыкі старэйшага пакаленьня, погляды якіх сфармаваліся за савецкім часам. Менавіта яны запатрабаваны для выкананьня дзяржаўнага заказу. А сярод маладзейшых назіраецца пэўнае разьдзяленьне. Адно — кан'юнктуршчыкі, якія абслугоўваюць дзяржаказ і гавораць тое, што ад іх патрабуюць. Другія імкнуцца да кампрамісу, каб працаваць аб-

ектыўна, хай сабе і азіраючыся на начальства. Трэція ж не ідуць на кампрамісы. Яны, натуральна, ня маюць ніякай дзяржаўнай падтрымкі і могуць разьлічваць толькі на сябе. Таму авалодваюць новымі мэтодыкамі, удасканальваюцца, вучаць мовы. Гэтыя найчасейей ствараюць канкурэнтаздольны прадукт, цікавы ня толькі ўнутры краіны, але і за яе межамі. А ёсць яшчэ непрафэсійныя гісторыкі. Яны вывучаюць гісторыю свайго гораду, вёскі, роду, друкуюць у прэсьце, выдаюць кніжкі, і там аказваецца шмат цікавага.

А ў цэлым ідзе няўхільны працэс станаўленьня нацыянальнай гістарыяграфіі.

Гісторыкам мусяць быць кожны

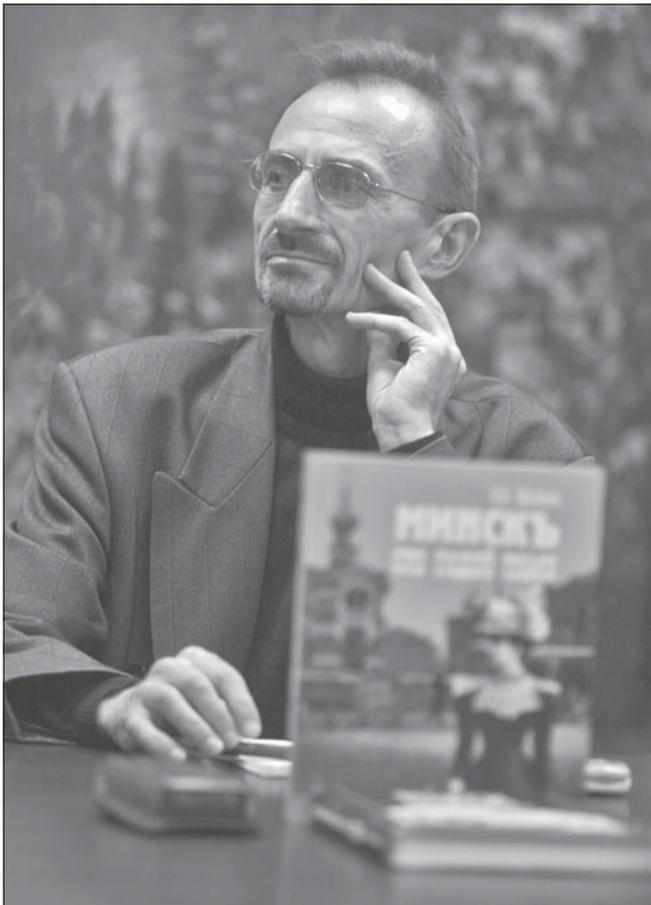
«НН»: Чаму гісторыя такая прыцягальная? Чаму ёю цікавіцца столькі людзей самых розных прафэсіяў?

ЗШ: Бо самасьцьвярдзеньне асобы немагчымае без асэнсаваньня досьведу продкаў, бязь веданьня каранёў. У постіндустрыяльным грамадзтве гэта таксама актуальна, як і раней. Мы не засвоім новых каштоўнасьцяў, не асэнсаваўшы ранейшыя, а гэта немагчыма без вывучэньня гісторыі. Гісторыкі-прафэсіяналы часам абураюцца, што ў гісторыі кожны лічыць сябе спецыялістам. Аднак гэта выдатна, гэта значыць, працэс фармаваньня нацыі ідзе паспяхова.

Цікавасьць да гісторыі ня падае. Толькі што жыцьцё цяпер рацыянальнейшае, і яно спрыяе рацыянальнаму пераасэнсаванню гісторыі.

Захапляльныя кнігі, датычных розных аспектў гісторыі, усё больш.

«НН»: Людзі, якія цікавяць-



ОЛГІЯ ДАРАДЦЕВІЧ

ца гісторыі, прыходзяць у музей. Ці адпавядаюць беларускія музей, і ў прыватнасці Нацыянальны музей гісторыі і культуры, сучасным патрабаванням?

ЗШ: Людзі прыходзяць у музей, на жаль, рэдка. Раней хадзілі часцей, бо іх вадзілі туды строем. Музейшчыкі — прафесіяналы, і робяць шмат для пашырэння ведаў пра мінуўшчыну. Шкада, што іх самаахварнасьць мала шануецца. Пра Аладаву, якая стварыла фонды Мастацкага музея, ведаюць многія. А імя Лявона Клока, які стварыў фонды Музею гісторыі і культуры, ня ведае ніхто. Можа таму, што ён не займаў пасаду дырэктара, а быў простым супрацоўнікам? Так, бракуе дзяржаўных датацыяў. Аднак нават ня гэта галоўнае. Супрацоўнікам музея цяжка здзівіць наведнікаў. Усе рытэты, уся прыцягальная матэрыяльная культура беларускіх магнатаў вывезены ў Пецярбург, Варшаву, Кракаў, Маскву. Таму адпавядаць уз-

роўню эўрапейскіх музеяў складана.

Лічу, што Нацыянальны гістарычны павінен быць галоўным у нашай краіне; не былая карцінная галерэя, а гэты музей. Як нацыянальны прыярытэт, ён стаіць на адным узроўні з Нацыянальнай бібліятэкай ці БДУ. Разумённе гэтага павольна расьце.

Нас чакае сустрэча з іншاپлянэткамі!

«НН»: Спадару Захар, гісторык выразней бачыць, адкуль і куды мы ідзем. Таму галоўнае пытаньне, якое я хацела задаць гісторыку Шыбеку: што нас чакае ў будучыні?

ЗШ: Сустрэча з іншاپлянэткамі! Ня сямейцеся! Час сустрэчы зь незямной цывілізацыяй блізкі. Як на пэўным этапе аказалася, што, не аб'яднаўшы зямныя рэсурсы, зямляне ня змогуць разьвівацца далей — і тады адбыліся вялікія геаграфічныя адкрыцьці, так і цяпер відавочна, што чалавецтва ня зможа абысьціся бяз доступу

Захар Шыбека

нар. 1948 у вёсцы Асінаўка на Сеньненшчыне. Гісторык. Доктар гістарычных навук, прафэсар. Працаваў у Інстытуце гісторыі АН Беларусі, Скарынаўскім цэнтры, быў дырэктарам Нацыянальнага музэю гісторыі і культуры, в.а. галоўнага рэдактара часопісу «Спадчына». З 2000 — выкладчык Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўнівэрсытэту. Дасьледуе гісторыю Менску 2-й паловы XIX — XX ст.

да рэсурсаў космасу, без аб'яднаньня з іншاپлянэткамі.

А калі трымацца бліжэй да Беларусі, то я сказаў бы, што я хутчэй аптыміст. Існуюць пэўныя гістарычныя законы, якія немагчыма адмяніць, як немагчыма прымусіць раку цячы ад вусьця да вытокаў. Можна штучна памяняць рэчшпача, можна збудаваць плаціну, але ня больш за тое.

Магчыма, наша Беларусь сапраўды трымаецца на пастаянным узаемадзеяньні, узаемадапаўненьні «русінаў» ды «ліцьвінаў». Узмацняюцца адны — тады, незадаволеныя, актывізуюцца другія. І гэтая дынамічная раўнавага павінная трымаць. Магчыма, гэта і ёсьць наш шлях.

Удзячны Сафіі

«НН»: Ваша першая кніга «Мінск. Старонкі жыцьця дарэвалюцыйнага гораду» напісаная ў суаўтарстве з жонкай Сафіяй. Раскажэце пра яе, калі можна.

ЗШ: Я вельмі ўдзячны Сафіі. Яна дапамагла мне стаць такім, як я ёсьць. Яна дапамагла мне, прыезджаму зь вёскі, набыць адукаванасьць, зразумець і палюбіць Менск. Яна была вельмі прыгожай, пяшчотнай, разумнай. На жаль, неўзабаве пасля вясельля яна цяжка захварэла бакавым амеатрафічным склерозам — пры гэтай хваробе адміраюць цяліцы і чалавек робіцца бездапаможным. Каб яе падтрымаць, каб яе за-

няць, я тады і вырашыў падрыхтаваць на аснове сваёй дысэртацыі кнігу пра Менск. Паводле адукацыі яна была праграмістам, але шмат мне дапамагала ў падрыхтоўцы кнігі, сыстэматызавала матэрыял, рабіла шмат іншай працы — тады яна яшчэ магла гэтым заняцца. Суаўтарства — гэта быў стымул для яе змагацца з хваробай. Яна пісала вершы, і, зноў-такі, каб падтрымаць яе, я іх выдаў. Але хвароба прагрэсавала, і пяць год таму яна памерла. Цяпер я жыву адзін. У мяне ёсьць дарослая дачка Ірына. Яна працуе ў бібліятэцы. Шмат чытае і сама піша раманы-фантазмы.

Мамін плед

ЗШ: Усё, чаго я змог дабіцца ў жыцьці — гэта дзякуючы маме. Яна заўсёды ў мяне верыла, заўсёды падтрымлівала і дапамагала. Яна была настаўніцай малодшых клясаў, і ёй выпала нялёгка доля вучыць і мяне. Як вучань я быў не падарунак. Але яна бясконца мяне лобіла і ўсё даравала. Ёй хацелася, каб я таксама стаў настаўнікам і дарос да дырэктара школы... Але потым, калі я ўжо заняўся навукай, яна неяк паглядзела стары фільм «Дэпутат Балтыкі» пра прафэсара Паляжаева. І фільм ёй так спадабаўся, што яна стала марыць, каб і я стаў таксама прафэсарам. Яна нават купіла мне такі самы плед, у які ўхтуваўся ў фільме прафэсар... Але мне складана ўспамінаць яе бязь сьлёз, прабацце...

Простыя словы і простыя рэчы прафэсара Шыбека

Ці гэта проста: не пакінуць блізкага чалавека ў бездапаможнасьці і сямнаццаць год даглядаць прыкутую да ложка жонку? Пісаць і гаварыць тое, што думаеш, не аглядаючыся на цэнзараў? Так, напэўна, можна сказаць, што проста. Нават адзіна магчыма. Калі ў цябе ёсьць мужнасьць і высакародзтва, як у прафэсара Захара Шыбека

Наталка Бабіна

Ігар Чарняўскі: Мы выкарыстоўваем плян, распрацаваны ў 80-я

Карэспандэнт «НН» гутарыць з Ігарам Чарняўскім аб рэканструкцыі Горадні.

«У лістах часта прысутнічаюць фразы — «знішчана 20 будынкаў і 70 падрыхтавана да знішчэння». — Я патрабую назваць адрасы, каб было лягчэй разбірацца», — так намеснік старшыні дзярждэпартаменту па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Ігар Чарняўскі пракаментаваў звароты грамадзясці ў абарону ад зносу будынкаў гістарычнай часткі Горадні. Тады сайт hagodnia.com прапанаваў сыліс і фатаздымкі дамоў, знішчаных у працэсе «рэканструкцыі» за два апошнія гады. Ці Дэпартамент цяпер разбіраецца?

«Наша Ніва»: Які лёс чакае гістарычны цэнтр Горадні, у прыватнасці, аб'екты з гэтага сылісу, якія яшчэ не зруйнавалі?

Ігар Чарняўскі: Існуе Генэральны плян гораду, які ніхто ня мае права парушаць. На падставе яго распрацоўваецца дэталёвы плян, дзе да апошняга будынку прасочваецца разьвіццё забудовы. Памылкова думаць, што на месцы разабраных будынкаў, абавязкова набудуюць гмахаў. Для кожнага аб'екту распрацоўваецца праект ахоўнай зоны. Для гістарычнага цэнтру Горадні таксама распрацаваная ахоўная зона. На аснове гэтага дакумэнту ўсе дзеянні ў цэнтры і ажыццяўляюцца. Стэцыяліст па ахове гістарычнай спадчыны пры аблвыканкаме Вольга Мацко і мы выкарыстоўваем плян рэгенэрацыі, які быў распрацаваны яшчэ ў 80-я. Там пазначаны ўсе гэтыя дамкі, што або падлягаюць рэканструкцыі ці ўвогуле ідуць пад знос.

Наконт сылісу. Пачнем з таго, што ня ўсе прадстаўленыя ў ім аб'екты адносяцца да помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны. Напрыклад, дом на Багдановіча, 6 па-за ахоўнай зонай гістарычнага цэнтру. Тое ж датычыць і Віленскага завулку. Дыскусію выклікаў дом на Горкага, 26. Ён ня меў статусу помніка. Гэта вельмі цікавы ды адметны ўзор канструктывізму.

Сапраўды, але ў Горадні ёсць ня менш цікавыя будынкi.

«НН»: Але ці была пільная патрэба яго зносіць?

ІЧ: Праектам Генплану прадугледжанае разьвіццё там транспартнай разьвязкі.

Былая фабрыка матацыклаў на Карла Маркса: на здымку бачна, што фасад складзены з сылікатнай цэглы. Гэта праект архітэктара Шайко. На Найдуса, 1 сапраўды ідзе разборка фасаду. Лёс гэтага будынку незайздросны — увесь час змяняліся гаспадары, работы па аднаўленьні то пачыналіся, то прыпыняліся. У выніку ўсе сыцены ў шчылінах. Як захаваць такі дом? Дадаткова будзе зроблена аднаўленьне з выходам на вуліцу Савецкую страчанай часткі гэтага будынку. Урыцкага, 12 — таксама праца сп. Шайка. Хто сказаў, што гэты кавалачак будынку будзе знесены? Ён у дрэнным стане, але будзе адноўлены аб'ём страчанай яго часткі, які ўключаць у агульны. Урыцкага, 23. Трэба было чакаць пакуль ён сам абваліцца? Мы адмовілі ў зносе, пакуль не было распрацаванае праектнае абгрунтаваньне таго, што зьявіцца на гэтым месцы. Да кожнага пункту з гэтага сылісу ёсць абгрунтаваньне. Ня ўсе з гэтых будынкаў, нават тыя, што знаходзіліся ў гістарычным цэнтры, валодалі адметнасцямі, вартымі наданьня статусу гістарычнага помніка.

«НН»: А які лёс будынку на Сацыялістычнай, 44?

ІЧ: Разглядаюцца матэрыялы па ацэнцы яго кошту, каб выставіць будынак на аўкцыён, каб новы яго ўласнік правёў рэканструкцыю з рэстаўрацыяй, захаваўшы цалкам будынак. Пакуль няма інвэстара, які б выкупіў яго цалкам, таму мяркуецца, што ўласнікаў будзе некалькі.

«НН»: Ці былі ў часе рэканструкцыі гістарычнага цэнтру парушэньні заканадаўства і ці прыцягнулі кагосьці да адказнасці?

ІЧ: У часе працы на Савецкай плошчы частка культурнага слою была пашкоджаная. Міністэрства культуры падрыхтавала прадпісаньне на адрас заказчыка і выканаўцы працаў. Пасья таго, як НДІ «Горадняграмадзянпраект» падкарэктаваў праект, з тым, каб не пашкодзіць тыя каштоўныя рэшткі пабудоваў — падмуркі палацу Радзівілаў, ратушы, гандлёвых радоў — працы на плошчы былі працягнутыя. Спецыяльна да адказнасці нікога не прыцягвалі. Улічылі тое, што былі прынятыя меры па выпраўленьні сытуацыі. Быў запрошаны археоляг Генадзь Семянчук, якому Міністэрства культуры дапамагло атрымаць дазвол на працы.

Гавораць, што былі пашкоджаныя ці зруйнаваныя рэшткі будынкаў, то я шчыра скажу: хутчэй — не. Наконт брукаванкі. Яна не такая старажытная, да ўсяго — залітая асфальтам. Каштоўнасьць яе была б вышэйшай, калі б яна была на паверхні, як на вул. Савецкай. Сёньня аднаўляць брук на тых месцах, дзе ён быў раней, няма сэнсу. Магчыма, калі будзе праведзеная рэгенэрацыя плошчы, калі

ўзнікне пытаньне аднаўленьня аб'ёму палацу Радзівіла, ратушы і г.д., тады аднаўленьне, можа, і зробіць.

У сусьветнай практыцы пры аднаўленьні гістарычных цэнтруў выкарыстоўваюцца матэрыялы, якія аднаўляюць характар гістарычнай забудовы, у тым ліку і плітка. Але хіба ня так, як у нас, калі ўсё засьцілаецца дробнага памеру пліткай. Трэба практыкаваць камбінаваньне памераў, канфігурацыі і колераў. Паглядзім, што атрымаецца на вуліцы Савецкай, якой займаецца архітэктар Аляксандар Захарчук. Ён падрыхтаваў яасную дакумэнтацыю, як, дарэчы і для рэканструкцыі Савецкай плошчы. Але калі дайшло да рэалізацыі, не абышлося без шматлікіх зьменаў.

«НН»: Высеклі сквэр дашчэнтну...

ІЧ: Сапраўды, на Савецкай плошчы зеляніна стварала неабходны аб'ём, які хаваў гэтыя агромністы і нехарактэрны для гораду каньён, утвораны па вайне. Цяпер наладзілі пасадку новых дрэваў, і з часам гэты аб'ём будзе адноўлены.

«НН»: За палітычнае графіці, фактычна за надпісы на сьцяне, Артур Фінкевіч адбывае два гады ў калёні. Якую адказнасць прадугледжвае закон за пашкоджаньне помніка архітэктурны?

ІЧ: Адміністрацыйны кодэкс прадугледжвае штрафныя санкцыі. Напрыклад, у Пінску за выяўленае парушэньне ў часе добраўпарадкаваньня плошчы Леніна адказную асобу паводле КААП пакаралі штрафам у 300 тыс. руб. Не магу сказаць, якое пакараньне будзе ў Віцебску, дзе, на адрэзку даўжынёй у 24 м, пашкодзілі асабліва каш-

тоўны культурны слой. З гэтай нагоды заведзеная крымінальная справа, ідзе сьледства. Суворасьць пакараньня залежыць ад ступені шкоды ці важнасьці аб'екту.

«НН»: Наконт сучаснай Горадні выказваюцца розныя, часам супрацьлеглыя меркаваньні — адны кажуць, што няма больш каралеўскага гораду, іншыя мяркуюць, што Горадні пазбаўляецца ад непатрэбных, прыгажэе з кожным

днём. Як Вы апэньваеце перспектывы гораду як гісторыка-культурнага, турыстычнага цэнтру?

ІЧ: Колькі б мы ні казалі пра нейкія прыгожыя перспектывы, усё найперш залежыць ад інвэстыцыяў. У камэнтарых да таго сьпісу правільна заўважылі, што ў Горадні вельмі мала месцаў для любога віду адпачынку. Правільна было заўважана, што горад пазбаўляецца недарэчнасьцяў.

Вялікую праблему ўяўляе

пытаньне стаянак аўто ды ўвогуле транспарту. Вакол рэканструкцыі старога мосту вядзецца дыскусія. Ім займаецца «Горадніграмадзянпраект». Колькасьць транспарту ў горадзе павялічылася за апошні час у тры разы. Пралічана, колькі сродкаў запатрабуе рэканструкцыя мосту. Ніхто ня супраць пабудовы чацьвертага мосту, але ўявіце, колькі спатрэбіцца на гэта, а таксама на ўпарадкаваньне адпаведных вуліцаў, сродкаў!

Калі казаць аб прынятых рашэньнях, то ні адно зь іх не прынятае ў абыход закону. Дрэннае рашэньне — калі ласка, давайце мяняць закон. Але законы не працуюць у адрыве адзін ад аднаго — ні закон аб ахове гістарычнай спадчыны, ні закон аб архітэктурнай і горадабудаўнічай дзейнасьці, ці нарматывы па арганізацыі праектнай дакумэнтацыі. Толькі комплексна, інакш будзе хаос.

Гутарыў Сямён Печанко

Андрэй Вашкевіч: Міністэрства культуры ўзаконьвае разбурэньні

Камэнтар гарадзенскага гісторыка да інтэрвію Ігара Чарняўскага.

Спачатку ізноў пройдземся па сьпісе будынкаў, што трапілі пад рэканструкцыю.

Спадар Чарняўскі прыгадаў бытую фабрыку матацыклаў на Карла Маркса, а дакладней — указаў на тое, што фасад яе выкладзены сылікатнай цэглай. Аднак варта ведаць, што такую цэглу ў Заходняй Беларусі выраблялі да вайны, у 30-я гады. Ёсьць і фатаздымак будынку, датаваны 30-мі гадамі мінулага стагодзьдзя. Сама ж фабрыка, аўтэнтычная частка яе, зробленая з глінянай цэглай.

Будынак на вуліцы Ёрыцкага фактычна ўжо разабраны і асабіста я ня ўтэўнены, што рэшту яго пакінуць. Чарняўскі так ні словам не ўзгадаў дарэшткі разбураны будынак флігелю, першы ў Горадні

паравы млын на Васілька, млын на Ціміразева.

Не аднаго мяне не задавальняе праект аднаўленьня прасторавага аб'ёму Савецкай плошчы. Чакаць, пакуль тыя кволяы дрэўцы наўрад здолеюць замяніць сабой стары сквэр.

У выпадку з будынкам на Горкага сп. Чарняўскі павінен быў ісьці да канца, паабяцаўшы актывістам, што зьбіралі подпісы за яго захаваньне, што будынак не зруйнаюць. Ну і як цяпер разумець ягоныя словы, што ёсьць яшчэ ў Горадні іншыя прыклады гэтага стылю? Мо зьнішчыць Фарны каспёл, зважаючы, што ў горадзе ўжо ёсьць больш старажытная Каложа?

Фактычна абмінуў у гутарцы сп. Чарняўскі праблему Старога Сьвету.

Выказваньне, што ён не ўваходзіць у ахоўную зону, некарэктнае. Прынамсі, пастановай Саўміну БССР ладная частка яго была ў зоне аховы. У 2002 г. сьпіс помнікаў і межы ахоўнай зоны зьмяніліся. Самая цікавая частка Старога Сьвету паводле плянаў уладаў і з ухвалення Міністэрства культуры будзе зьмененая. Так, там ёсьць і аварыйныя будынкi, сярод камяніцаў сустракаюцца і старыя драўляныя будынкi. Але ўсе яны маюць гэўныя канструкцыйныя дэталі й элемэнты, дзеля якіх і варта захаваць гэтую забудову. Будзем змагацца за гэтую частку гораду да апошняга. Горадні мае выразны падзел на тры гістарычныя раёны — цэнтар з замкам і плошчай, Станіславава і Стары Сьвет. Калі пляны ўладаў здзейсяняцца, то можна будзе казаць пра страту адной з частак гарадзкой гісторыі Горадні.

Выклікаюць непакой ня толькі згаданыя аб'екты. Ужо вядзецца праца з будынкам на перасячэньні вул. Карбышава і Леніна, так званым «домам лекара». Зьбіваюць стары рэльефны тынк, а на яго месца кладуць гладкі. Баюся за драўляны балькон з дахоўкай. Некалькі камяніцаў у стылі канструктывізму ўжо пафарбавалі недарэчнымі ружовымі ды бэльмі фарбамі, можна чакаць тое самае і з «домам лекара».

Існуе выразны заканадаўчы парадокс. Любыя дзеянні, што вядуць да зьменаў выгляду, характару і функцыяў архітэктурных помнікаў і аб'ектаў, што знаходзяцца ў ахоўнай зоне, караюцца паводле закону. У той жа час Мэтадычная рада санкцыянуе такія зьмены, узаконьвае разбурэньні ў гістарычным цэнтры.

Запісаў СП



АНДРЭЙ ВАШКЕВІЧ



Рымскае варэньне з Крэйдавых гор

Райскі куток на Нёмане з майго ранейшага жыцця, засталіся адно ўспаміны... Піша **Сяргей Астравец**.

Рымскае варэньне. Яго смак пачаў забывацца. Так-так, зноўку мы не зрабілі рымскага варэньня, а ўзгадвалі. Каторы ўжо раз! Жыццёвыя абставіны складаюцца інакш, ты ня можаш хаця б проста набыць ягады, прынесці з крамы цукру, стаць да пліты. Ня кажучы ўжо аб тым, каб паехаць у вашы прызабытыя Крэйдавыя горы і наваць дасьпелай жоўтай або чырванаватай алычы, як калісьці. Чакай да наступнага году, да будучага ўраджаю.

Ты мог хадзіць на Нёман хоць кожны дзень. Адзін час гэтыя праходкі адбываліся з Базылём, капучынавым катом, які ўпэўнена бег наперадзе, нібы які Рэкс. З таго часу засталіся радкі з маёй «Пагоні», перадрукавання ў кніжцы «Лісты да хома саветыкуса»: «Палеткі на ўзгорках, блакіт, лес, рака. Усе з сабакамі. Выгульваецца ката, прычым

на павадку, адныя вы. Выгляд у яго надзвычай годны, а вочы — разумныя, як ня ў кожнага чалавека. Вы яго называеце «кот-сапіэнс».

Надвор'е вельмі няпэўнае: аблокі, сонца, парывісты вецер, «цяжарныя» вільгацьцю хмары, імжака, дождж. Калі ўзыходзіш на пагорак, бачыш адно ўзараную цёмную зямлю ды бруднае неба, узгадваецца карціна Фэрдынанда Рушчыца, якой ніхто з вас ня бачыў у арыгінале.

Часам вашага ката, нібы таго сабаку, як панясе па жоўтай колкай поўні! Ажно пяты мільгацяць. Ледзьве пасьпяваеш сьледам шырокім крокам бегма...» Мне падабалася пісаць спачатку ў адноўленай «Нашай Ніве», затым у «Пагоні», якую тады сам рэдагаваў, уласныя зацемкі — кароткія назіраньні за жыццём, якое імкліва змянялася, хацелася зафіксаваць нібы фатака-

мэрай схоплення з навакольных дзеяў ці з уласных — кадры.

Калі гуляеш са сваім катом у лесе, дзе расьце мноства нікому не патрэбнай алычы, чаму б не наваць? У горадзе на вуліцах і ў дварах ураджаі марнуецца, ніхто ня будзе дбаць аб ім. Уся рознакаляровая прыгажосць апынаецца пад нагамі, нават чорны вінаград зусім не ў паўднёвым месцы гіне пад абцасамі. Адчуваеш эстэтычны жаль.

А як было файна вярнуцца з наднёманскага лесу са сваім хвастатым сябрам і з кошыкам той алычы, ды ўзяць кніжку Жукроўскага і пачытаць надзвычай утульныя старонкі пра дом у садзе, пра варку рымскага варэньня. Так-так, мы вычыталі пра яго ў кнізе, і нам гэта спадабалася, але мы не прытрымліваліся кніжнага рэцэпту: клалі, што трапіцца — яблыкі, разынкі, дулькі. Фантастычна смачна з гарбатай ці кавай... Смак мінулых гадоў з прынёманскага ўрочышча Крэйдавыя горы.

«Дзеяслоў» раздаў «Залатыя апострафы»

30 кастрычніка ў гістарычнай майстроўні, што на вул. Сухой у Менску, адбылася вечарына прысьвечаная 5-годзьдзю літаратурнага часопісу «Дзеяслоў». Дом літаратара адмовіў у арэндзе. Невялікая зала майстроўні ледзьве зьмясьціла ўсіх ахвотных трапіць на прэзэнтацыю.

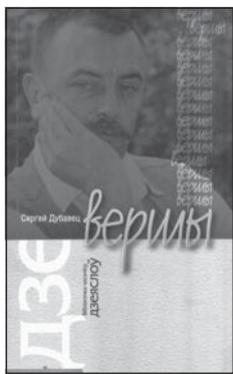
У вітальным слове галоўны рэдактар «Дзеяслова» Барыс Пятровіч адзначыў: «Мы здолелі выпусьціць трыццаць нумароў «Дзеяслова», пяць кніг у бібліятэчы часопісу, надрукаваць сотні аўтараў, правесці мноства сустрэчаў з чытачамі па ўсіх кутках Беларусі».

На імпрэзе прысутнічалі пасол Ізраілю Зэеў Бэн-Ар'е і кіраўнік аддзяленьня пасольства Швэцыі ў Менску Стэфан Эрыксан. Абодва дыпляматы прамаўлялі па-беларуску.

«Я ведаю, што ёсьць людзі, якія лічаць, што на беларускай мове нельга выказаць глыбокіх пачуцьцяў і думак. Мне падаецца, што часопіс «Дзеяслоў»

Новая кніга Дубаўца

У сэрыі «Бібліятэчка часопісу «Дзеяслоў» выйшла кніга першага рэдактара адноўленай «НН» Сяргея Дубаўца «Вершы». Яна характарызуецца як «прыватнае дасьледаваньне сучаснай паэзіі».



акурат даказвае адваротнае», — адзначыў Стэфан Эрыксан.

«Пасол — гэта хобі, мая праца — літаратурныя пераклады. Каб ня гэты часопіс, мая місія ў Беларусі была б менш цікавая. Я ведаю многіх беларускіх пісьменьнікаў як годных людзей, зь якімі заўсёды можна паразмаўляць па шчырасьці ці культурцы чарку. Я кажу гэта як габрэйскі нацыяналіст. Бо толькі нацыяналіст, палюбіўшы сваю культуру і краіну, можа палюбіць і зразумець іншыя культуры», — сказаў Зэеў Бэн-Ар'е. Спадар пасол прэзэнтаваў рэдакцыю «Дзеяслову» апошні нумар ізраільскага літаратурнага часопісу «Гаг» («Дах»), дзе зьмешчаны ягоны пераклад на іўрыт апавяданьня Васіля Быкава «Бедныя людзі».

Былі зачытаны прывітаньні ад Ніла Гілевіча і Генадзя Бураўкіна, якія праз стан здароўя не змаглі прыйсьці.

Сьпявак Зьміцер Вайцошкевіч выканаў тры песьні на вершы аўтараў «Дзеяслову» — Уладзімера Някляева, Андрэя Хадановіча і Рыгора Барадуліна і зьбег у студыю, дзе запісвае новы альбом на вершы Генадзя Бураўкіна.

Пры канцы імпрэзы рэдакцыя «Дзеяслову» ўручыла прэміі ў намінацыях «проза», «паэзія» і «дэбют». Найлепшай прызачнай публікацыяй году прызнаная аповесьць Вольгі Іпатавай «Ахвяры сьвяшчэннага дуба», паэтычнай — нізка вершаў Рыгора Сітніцы «І голас Бога слухае душа...». У намінацыі дэбют перамагла Лізавета Дамініка Панамарова за нізку вершаў «Крыль».

Зьміцер Панкавец

СЬЦІСЛА

Выстава ў гонар Коласа

адчынілася ў Нацыянальнай бібліятэцы. Там упершыню ў арыгінале прэзэнтаваная аўтабіяграфія 1923 г., лісты да савецкага ўраду, нататкі з прапановамі па моўнай рэформе. Сэнсацыяй стала прэзэнтацыя ўнікальнага трохтомнага выданьня твораў Якуба Коласа шрыфтам Брайля.

Песенны фэстываль беларусаў Балты

Фэст «Сьпяваюць беларусы Прыбалтыкі» прайшоў у Нарве. Ён быў арганізаваны беларускай суполкай «Сябры» пры ўдзеле генконсульства Беларусі ў Таліне. 600 глядачоў сустракалі авачыямі ансамблі з Рыгі, Таліну. Нават хор расейскага таварыства «Сьвятагор», запрошаны на фэст, падрыхтаваў беларускую песьню.

На Брацкіх могілках паўстане капліца

Паміж Старавіленскім трактам і вул. Чарвякова ў Менску пахаваныя больш за 5 тыс. салдатаў першай сусветнай вайны. Ад канца 40-х да 90-х на месцы могілак быў рынак. Цяпер на вул. Чарвякова плянуюць паставіць капліцу. На яе сьценях напішучь імёны пахаваных на могілках.

«Звязда», ont.by, БЕЛТА

КАЛЯНДАР



Лістапад

1 — Дзень Усіх Сьвятых у каталікоў.

1 — 95 гадоў таму нарадзіўся Янка Золак (Антон Даніловіч), паэт, грамадзкі дзяяч, выдавец на эміграцыі ў ЗША.

1 — у 1988 г. у Купалаўскім сквэры ў Менску адзначаны Дзяды, дзе ўпершыню было шырока заяўлена пра савецкі генацыд.

2 — Дзяды.

3 — 125 гадоў таму (1882) нарадзіўся Якуб Колас.

4 — 120 гадоў таму (1887) нарадзіўся Цішка Гартны (Зьміцер Жылуновіч), дзяяч нацыянальна-вызваленчага руху, гісторык, пісьменьнік, публіцыст.

5 — 100 гадоў таму (1907) нарадзіўся Міхаіл Вітушка, кіраўнік антысавецкай партызанкі ў Беларусі ў другой палове 1940—50-х гг.

12 — Дзень памяці Сьв. мучаніка Язафата Куніравіча (забіты ў Віцебску ў 1623 г.).

14 — 100 гадоў з дня нараджэньня Астрыд Ліндгрэн, швэдзкай дзіцячай пісьменьніцы (1907 — 2002).

14 — 195 гадоў таму (1812) нарадзіўся Паўлюк Багрым.

15 — 100 гадоў з дня сьмерці Юзафа Каліноўскага, блізкага папчэчніка Кастуся Каліноўскага (1835 — 1907).

16 — 50 гадоў таму (1957) памёр дзяяч БНР, арганізатар беларускага жьшцыя ў Чыкага (ЗША) Янка Чарапук.

16 — Сьвята Маці Божай Вастрабрамскай (апякункі Беларусі) у каталікоў.

24 — 375 гадоў таму (1632) нарадзіўся нідэрляндзкі філэзаф Бэнэдыкт Сьпіноза.

26 — 170 гадоў таму (1837) нарадзіўся Міхаіл Эльвіра Андрыёлі (г. Вільня), мастак, ілюстратар, удзельнік паўстаньня 1863 г.

27 — Дзень Слуцкага збройнага чыну.



Дзесяць гадоў лягеру за лісты да Джавахарлала Нэру

У 1958 г. настаўніка з Карэліччыны адправілі ў мардоўскія лягеры за лісты да Айзэнгаўэра ды Нэру. За Лукашэнкам ён піша Навумаву зь Філарэтам.

Жыцьцё настаўніка-пэнсіянэра Аляксандра Долбіка вартае рамана з наступнай яго экранізацыяй. Паходзіць ён са Случчыны, з хутару Сеньніца. Пачынаючы з прадзеда, ягоны род увесь час у канфлікце з пануючымі родамі. Адзін з прадзедаў спадара Аляксандра зьнік у Сібіры за ўкрывальніцтва паўстанца-каліноўца. Прабабка, абышоўшы з малітвамі за вяртаньне мужа мясцовыя цэрквы, з адчаю дайшла да Кіева-Пячэрскай лаўры, а потым выправілася ў Ерусалім...

Пры канцы 1929 г. дзед настаўніка трапіў у нямыласьць да новай улады. Яго адмова ўступаць у калгас каштавала сям'і маёмасьці і харчоў. Увесну наступнага году Долбікаў папярэдзілі пра пагрозу высылкі на Поўнач. Старыя з унукам Сашкам засталіся дома. Ягоньня бацькі з астатнімі дзецьмі, ратуючыся, разьехаліся ў розныя бакі: бацька ўцёк празь мяжу ў Клецк, маці — у суседнюю вёску. Неўзабаве старых арыштавалі ды выслалі ў Архангельскую вобласць. Унук моцна захварэў і крэўныя, збаяўшыся, што не перажыве катаргі, аддаюць яго знаёмаму.

Уцёкі ў Казахстан

Дзед з бабай праз тры гады былі вызваленыя. Хтосьці са сваякоў здолеў давесці, што выслалі іх незаконна. Але «прабачыўшы» старых, улады схпіліся за маці: за ўцёкі ад высылкі яе асудзілі на тры гады працаў у Казахстане. Тры гады расьцягнуліся да трынаццаці — у Беларусь жанчына вярнулася толькі ў

1946 г. Калі Аляксандру споўнілася сямнаццаць гадоў, вясковы паштальён папярэдзіў яго пра магчымы арышт. Тое ж пагражала і яго непаўнагадовай сястры. Адначасова цётку зьвінавацілі ў шпіянажы на карысьць Польшчы ды далі дзесяць гадоў лягеру. Сваякі, назьбіраўшы грошай, адправілі дзяцей да маці ў Казахстан. Там хлопец спачатку скончыў горны тэхнікум, паступіў у Карагандзінскі пэдынастэгут. Атрымліваў дзье стэпэнды — паралельна навучаўся на курсах настаўнікаў для школаў-сямігодак.

Зь Беларусі прыходзіць страшная навіна: пасля заняцця Заходняй Беларусі бальшавікамі, арыштоўваюць Сафрона Долбіка. Да таго моманту ён узбіўся на свае грошы і адчыніў у Клецку краму. Спачатку яго асудзілі на дзесяць гадоў за нелегальны пераход мяжы, але гэтага падаецца замала, і яго зрабілі польскім шпіёнам. Вырак — расстрэл. Гінуць таксама дзед і ягоны брат. Аляксандар Сафронавіч дагэтуль ня ведае месца пахаваньня бацькі, не далі плёну й звароты ў КДБ.

Ад Чорнага мора — да Балтыйскага

У 1940-м Аляксандра Долбіка забіраюць служыць на флёт. Ён трапіе на Чорнае мора. Пачынаецца вайна. Падлодку Аляксандра патапілі пад Баўгарыяй. Трапіе служыць на кацэр у рачную флятылю на Волгу. У сьнежні, падчас абароны Сталінграду, атрымлівае цяжкую кан-

тузію, і пасля месяцу шпітало яго камітуюць. Едзе да маці, але вайна для яго на гэтым ня скончылася. Долбіка ізноў прызваюць, гэтым разам — у якасьці інструктара. Службу сканчае ўжо на Балтыйскім моры ў 1946 г. Адслужыўшы пэўны час у штабе пісарам, вяртаецца ў Беларусь і ўладкоўваецца настаўнікам. «Прасіўся на Стаўпеччыну, але мяне, сына расстралянага «шпіёна», пасылаюць настаўнічаць у Заходнюю Беларусь, казалі што там моцна бракуе спецыялістаў», — пасьміхаецца былы настаўнік.

«Піша Вам Садоўнік»

Да 1958 г. Аляксандар Долбік пасьпеў прапрацаваць інспэктарам РАНА, настаў-



А.Долбік у часе службы на флёце.



Бацька спадара Аляксандра, Сафрон Долбік — клецкі камэрсант.



І ён жа — вязень ГУЛАГу.

нікам, завучам, нарэшце дырэктарам Радуньскай школы ў Карэліцкім раёне. У верасьні яго арыштавалі, зьвінаваціўшы ў паклёпе на КПСС, дзяржаўны лад і лад жыцьця працоўных. Чэкістаў у Міры здзівіў сваім «нахабствам» невядомы, чые лісты перахоплівалі на пошце. Падпісваўся ён Садоўнікам, яго лісты адрасаваліся амбасадам заходніх краінаў. Сярод адрасатаў — тагачасны прэзыдэнт ЗША Эйзэнгаўэр, прэм'ер Вялікабрытаніі Ітэн ды прэм'ер Індыі Нэру. Невядомы ў сваіх лістах наракаў, што СССР ігнаруе Дэкларацыю аб правах чалавека, у краіне квітнее таталітарны рэжым, на вёсцы па-нуе бяспраўе, якое ёсьць фактычна рэанімаваным прыгонам. Садоўнік прасіў сусьветных лідэраў паўплываць на Мікіту Хрушчова ды змусіць таго паважць правы савецкіх працоўных.

Вылічылі радуньскага дырэктара па папгавых штампам ды почырку. Суду не было — у кабінэце старшыні гарадзенакага абласнога суду яго спыталі, ці прызнае настаўнік сваю віну. Пачуўшы патрабаваньне выклікаць для яго абаронцу зь міжнароднай калегіі адвакатаў, судзьдзя крыва ўсьміхнуўся: «Ага, вось зараз у ЗША патэлефануем, будзе ў цябе Эйзэнгаўэр адвакатам». За ліставаньне з Нэру і кампаніяй няўрымсьліваму настаўніку адмералі дзесяць гадоў папраўчых лягераў ды пяць гадоў паражэньня ў правах.

Дарэчы, Садоўнікам радуньскі дырэктар назваўся, скамбінаваўшы свае ініцыялы — Сафронавіч Аляксандар Долбік.

Рэабілітавалі яго за адуатнасць складу зьлачынства ў 1992 г.

«Да 53-га адтуль не вярталіся»

Адбываць пакараньне Долбіка накіравалі ў Мардовію, у сумнавядомы Дублаг.

«Да 53-га адтуль не вяртаўся ніхто», — узгадвае Аляксандар Сафронавіч. Кантынгент быў розны — настаўнік, загадчык бібліятэкі. Год у адным бараку Долбік пражыў зь Міхасём Вострыкавым, што ў 1952 г. дэсантаваўся з амэрыканскага самалёту на тэрыторыю Беларусі.

Пасьля суду сваякі настойвалі, каб ён падаў касацыю на скарачэньне тэрміну. Настаўнік адмовіўся, аднак тое неспадзявана здарылася ўжо ў лягеры, дзе ён меў ці ня самы вялікі тэрмін пакараньня:

«Мы за іх молімся», — такім быў адказ Мітрапаліта Філарэта на просьбу былога настаўніка збудавец у Курапатах капліцу ў колеры плашчаныцы Хрыста ў памяць аб рэпрэсаваных суайчынніках.

«Большасць асуджаных мелі нязначныя тэрміны — тры, пяць год, то я са сваёй дзясяткай выбываўся з агульнага шэрагу». Яму зьменшылі тэрмін удвая, а па вызваленьні аднавілі ў правах. На працу нейкі час уладкавацца не ўдавалася. Але неўзабаве ізноў пачаў настаўнічаць.

«У Навумава была добрая кампанія»

На пачатку 90-х былы вязень узначаліў раённую суполку рэпрэсаваных, уступіў у БНФ. Нейкі час жыў у Менску. Тады яго можна было пабачыць ці не на кожным шэсьці ў Курапаты.

Ад 2003 г. Аляксандар Долбік жыве ў

доме для састарэлых у вёсцы Жухавічы Карэліцкага раёну. У яго пакоі заўсёды ёсьць сьвежыя газэты — пераважна недзяржаўныя, а таксама раёнка. На паліцы стаіць напаныўскі календар. «Людзі тут мала чым цікавыцца, акрамя чарніла», — сумна зазначае былы настаўнік. Кампанію яму складаюць некалькі пэнсіянэраў, сярод якіх былы карэспандэнт «Гомельскай праўды» Міхась Лісоўскі.

Спадар Аляксандар па-ранейшаму піша. Рыхтуе ўспаміны пра трагічны лёс сваёй сям'і, у якой бальшавікі вынішчылі амаль усіх мужчынаў. Пяць гадоў мардоўскіх лягераў не адбілі ахвоту пісаць і афіцыйным асобам. «Тое, як неахотна вядзецца сьледзтва па фактах вандалізму ва ўрочышчы Курапаты, наводзіць на думку, што гэта справа рук саміх супрацоўнікаў міліцыі, альбо пры іх шчыльным удзеле», — напісаў нядаўна Долбік міністру ўнутраных справаў Уладзімеру Навумаву. Замест адказу зь Міру прыехаў участковы ды задаў старому колькі пытаньняў. «Мы за іх молімся», — такім быў адказ Мітрапаліта Філарэта на просьбу былога настаўніка збудавец у Курапатах капліцу ў колеры плашчаныцы Хрыста ў памяць аб рэпрэсаваных суайчынніках. Прымусіў спадар Аляксандар апраўдвацца Экзархат і ў выпадку з ідэяй пабудавец у Кобрыне царкву ў памяць Суворова.

«Тады ў 50-х, пасьля падзеньня культуры Сталіна, я верыў, што можна дамагчыся справядлівасьці, напісаўшы Нэру», — усміхаецца ён. Цяжка ацаніць, ці дае належаючы п'ён сёньняшнія ліставаньне Аляксандра Долбіка, але, як сам ён жартуе, кампанія ў Навумава ды Філарэта добрая — Нэру, Ітэн, Эйзэнгаўэр.

Сямён Печанко

Першы тыдзень лістапада цёплы

У першыя дні лістапада месцамі пройдуць дажджы. Уначы ад мінус 1 да плюс 5, а ўдзень — ад 3 да 10 цяпла. Аднак ужо на наступным тыдні — мокры сьнег, інтэнсіўныя ападка чакваюцца ў паўднёва-ўсходняй палове краіны. Увогуле ж лістапад чакнецца бліжкім да нормы.

Самая небяспечная прафэсія — вартаўнік

Міністэрства працы абнародавала непрыемныя лічбы. Ад студзеня да кастрычніка ў краіне 163 чалавекі загінулі на працоўных месцах, 520 былі цяжка траўмаваныя. Сярод тых, хто загінуў, кожны трэці быў п'яным. Пятая частка трагедыяў адбылася праз парушэньне працоўнай дысцыпліны.

У рэйтынгі самых небяспечных прафэсіяў на першай пазыцыі — вартаўнікі. Людзі п'юць на працы і паміраюць ад перадозы альбо засынаюць з цыгарэтай і гінуць у агні.

Ва ўсім сьвеце самай небяспечнай лічыцца праца шахтароў, паліцыянтаў ды журналістаў. У Беларусі рэйтынг іншы — кіроўцы, мантажнікі, муляры, цесьлі і тыя ж шахтары...

Астролягі прадказваюць адстаўку Лукашэнкі

Аўтар тэорыі вэктарнага шлюбу і гістарычных рытмаў разьвіцьця цывілізацыі Рыгор Кваша мяркуе, што ўсе гады Кабана ў гісторыі чалавецтва адметныя сур'ёзнымі фінансавымі катастрофамі. Астроляг прагназуе абвал амэрыканскай эканомікі, а ўсьлед за ёй — і кітайскай. «У год Папука ідзе кармічны ціск на лідэраў, якія нарадзіліся ў год Каня. У Кітаі гэта Ху Цзіньтао, у Беларусі — Лукашэнка, ва



На трасе Менск-Горадня 26 кастрычніка згарэла фура.

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Украіне — Юшчанка. Прэтэндэнты нумар адзін на вылет — Лукашэнка і Юшчанка. Абодва ўжо не кантралююць працэсу».

КДК узяўся за прыдарожныя кавярні

За два месяцы Дзяржкантроль правярэў 220 кавярняў (у краіне налічваецца ўсяго 351). Парушэньні знойдзеныя абсалютна ўва ўсіх пунктах.

Найперш гэта завышэньне цэнаў — ад 5 да 90%. У стравы не дадаюць заяўленыя інгрэдыенты. Вага порцыяў меншая, чым у мэню. У многіх кавярнях адсутнічаюць прыбіральні ці наагул няма вады. Шмат хто з персаналу працуе без мэдагляду. А часам стравы гатаваліся з пратэрмінаваных прадуктаў. Шэсьць кавярняў прыпынілі дзейнасьць.

Словы нагадваюць гены

Брытанскія дасьледчыкі матэматычнымі мэтадамі пацьвердзілі, што словы ў сваім функцыянаваньні нагадваюць гены. Вынікі дасьледаваньняў можна перадаць простаай формулай: чым часьцей

слова ўжываецца штодзённа, тым радзей яно будзе зьмяняцца.

Яны дасьледавалі зьмены формаў мінулага часу ангельскіх няправільных дзеясловаў за апошнія 1500 год. Каманда аналізавала 177 дзеясловаў, формы мінулага часу якіх каля 1200 год таму ў старажытнаангельскай мове ўтвараліся не па правілах. Ужо ў XII—XV стст. з гэтых дзеясловаў няправільна спрагаліся 145, а ў сучаснай ангельскай мове засталася зь іх толькі 98. Дасьледчыкі нават прадказваюць, якія з ангельскіх дзеясловаў пачнуць хутка зьмяняцца. Наступным дзеясловам, які страціць свой статус няправільнага дзеяслова, будзе дзеяслоў «to wed» (жаніцца). Мінулы час гэтага дзеяслова яшчэ «wed», але ў хуткім часе гэтая форма можа гучаць як «wedded». А вось няправільныя дзеясловы «to be» (быць) і «to have» (мець), пэўна, ніколі не набудуць асаблівасьцяў правільных.

Злодзеі ведаюць, дзе вы схавалі грошы

Злодзеі вярнуліся з адпачынку, на якім патрацілі свае капіталы і цяпер імкнучца папоўніць свае

кашалі. У Менску ўлетку штодзень фіксавалася 9 кватэрных крадзяжоў, а цяпер — удвая болей. Свае ліхадзействы зьламысьнікі звычайна робяць у працоўныя дні, ад 8-й да 16-й. Раскрывальнасць гэтых злачынстваў да жалю нізкая: усяго каля 40%.

Людзі, як правіла, выбіраюць для «тайнікоў» адны і тыя ж месцы, і злодзеі іх добра ведаюць. Найчасьцей беларусы хаваюць капіталы ў шуфлядках, куфэрачках, а таксама ў вопратцы ці пад стосам бялізны. Крыху менш папулярныя «тайнікі» — кнігі.

І менавіта зь ператрусу тоўстых тамоў і агляду гардэробу звычайна пачынаюць пошук ліхія госьці. Потым у поле зроку трапляюць дываны, насыценныя лостэркі, карціны. Ня грэбуюць зладзюгі і пошукам у сьметніцах (вось ужо сапраўды грошы не патыхаюць), у бачку ўнітазу, у слоіках з крупамі, у лядоўнях.

СМ; паводле gazetaby.com, «Звязда», БелаПАН, Польскае радыё для замежжа, радыё «Рацыя», Generation.by

Парны тэніс

Марыя Мартысевіч/Андрэй Хадановіч

Самага павярхоўнага погляду на беларускую палітыку досыць, каб зразумець, якое вялікае месца займае ў ёй спорт, які значны ўплыў на нашае жыццё маюць дасягненні выбітных беларускіх спартоўцаў. Так, вяртаньне Максіма Мірнага ў першую сотню найлепшых ракетак сьвету натхніла паэтку Марыю Мартысевіч на зьмешчаны ніжэй верш. Прачытаўшы яго, я таксама глыбока задумаўся пра беларускі спорт, прычым — пра значнасьць і прыярытэтнасьць яго калектыўных, камандных відаў. Таму тое, што вы прачытаеце ніжэй, ёсьць супольным паэтычным праектам і прысьвечана менавіта парнаму тэнісу. Мы з маёй суаўтаркай прапаноўваем усім беларускім паэтам далучыцца да праекту «Парны тэніс» — разьбіцца на пары і напісаць па пары вершаў, так ці іначай зьвязаных між сабою, і тым самым узяць удзел у стварэньні новага, калектыўнага, каманднага віду паэзіі. (Магчыма, з часам такую забаву ўключачь у праграму алімпійскіх альбо паралімпійскіх гульняў.) Зусім не абавязкова пісаць менавіта пра тэніс, ёсьць шмат іншых сацыяльна значных тэмаў, якія дазволілі б нашым маладым паэтам выканаць свой грамадзянскі абавязак перад маладой беларускай дзяржавай.

АХ

МАРЫЯ МАРТЫСЕВІЧ



МІРНЫ-ХОП

І ўвесь сёньняшні вечар з ваі на корце — Макс Мірны.
Рукі ягоньы — золата, пот яго — ладан і сьмірна.

Прэс ягоны — тымпан, ногі яго — кіпарысы.
Водар навокал — сандал, што з чрэслаў ягоных выпарыўся.

Грудзі ягоньы — узвышшы гарнальжнага комплексу «Сілічы».
У першых радах манэжу — людзі, якіх ён вылечыў,

Вогнішчы з іхных мыліцаў гараць у славу яму.
Позірк ягоны ваду зараджае і дасьпявае хурму.

Падача яго — кубамэтар газу ў беларускія вёскі...
...І семдзесят пяць адсоткаў нябёсных анёлаў пляюць песьні боскія,

І хірургі вяртаюць хабар, і бяссплатна возяць таксісты,
І школьнікі на экскурсіях шыхтуюцца парамі, як тэнісісты,

І школьнікі са скаліёзам перастаюць сутуліцца,
І Дэвіс п'е піва з кубка проста на вуліцы,

І ўсе міс краіны спружыняць сьпінамі, нібы пантэры,
І маладыя сем'і знаходзяць у чыпсах крэдыт на кватэры,
І бэтэ транслюе ўручэньне Нобля ў простым этэры,
І спадарожнікі не выбухаюць больш у стратасфэры,

Калі ён выходзіць на хуткае пакрыццё,
Імгненны, як сьмерць, пр'юкрасьнейшы за жыццё.

АНДРЭЙ ХАДАНОВІЧ

МІКСТ

Зьбіраючы пары ў каўчэг, капітан быў, відаць, у сасіску —
інакш запрасіў бы на борт беларускага тэнісіста і тэнісістку.



На гэтай зямлі кожны сам за сябе, у сваёй пэрсанальнай аблудзе,
а мірныя беларусы гавораць: «мы — парныя людзі!»

Сусьвет на краі, ды яна — аптымістка, і ён — аптыміст,
бо прывідна ўсё ў гэтым сьвеце, і ёсьць толькі мікст.

Хай некаму хочацца ўсунуць два пальцы й даўжэй не вымаць іх з разэткі,
ды ўсім, хто гаворыць, што выйсьця няма, яны кажуць, што ёсьць, і выходзяць да сеткі.

*Ён ня beauty і яна ня beauty,
паасобку б'юць і б'юць і б'юць іх,
ды калі яны ў пары,
яны робяць удары,
якіх не відаць на радары!*

Зірнуўшы на іншы бок корту са шкадаваньнем і лёгкай агідаю,
ён падае і выходзіць да сеткі, нібыта нерат закідвае.

Ён падае другую падачу й выходзіць да сеткі наперад,
нібыта другі раз закідвае нерат.

Ён бы і трэці закінуў — і шчэ невядома, што ў нерат бы трапіла,
калі б ворагі не ўвялі супраць трэцяй падачы падступнае правіла.

Яго мячык — як муха, што на ляту набывае вагу слана,
асабліва калі ў кароткай сукенцы зь ім побач на корце яна.

*Ён ня beauty і яна ня beauty,
паасобку б'юць і б'юць і б'юць іх,
ды калі яны ў пары,
яны робяць удары,
якіх не відаць на радары!*

Хай зараз мільёны экрану паказваюць іх паразу,
мільёны пасьвечаных ведаюць: цуд не прыходзіць адразу.

І голуб апусьціцца зь неба, нібы да каўчэга, і захвалююцца сьведкі,
убачыўшы мячык для трэцяй падачы, — і нашы зноў выйдучь да сеткі.

У гэтай гульні не бывае канца, кожны ўдар — гэта новы пачатак,
і, паглядзеўшы на корт, нашы малыцы іначай глядзяць на дзяўчатак.

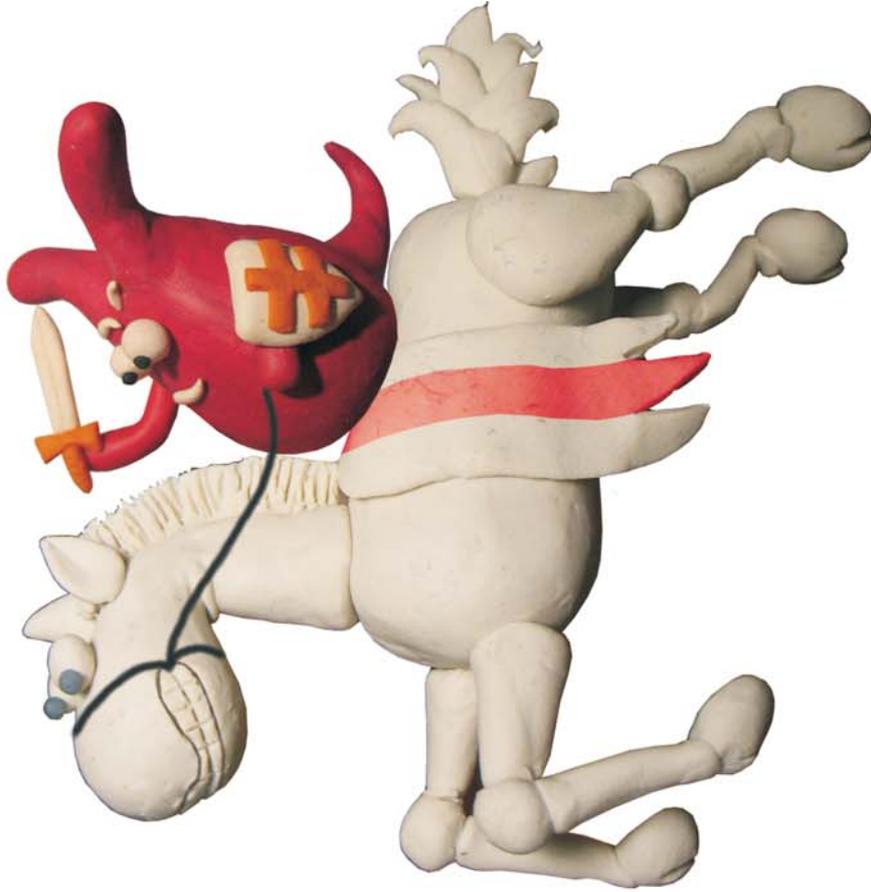
І, ловячы позірк, дзяўчынка абуджаецца ад зімовае сьпячкі.
Хоць мама гаворыць: «няма чаго тут лавіць», яна ловіць і прыносіць хлопчыку мячыкі.

*Ён ня beauty і яна ня beauty,
паасобку б'юць і б'юць і б'юць іх,
ды калі яны ў пары,
яны робяць удары,
якіх не відаць на радары!*

Я за ворагам лячу
 У пагоню сьмела,
 Сьцяг узьняць вышэй хачу
 Бел-чырвона-белы!

Востры, нібы джала, меч
 Сьцісну я ў далоні -
 Цмока хай прагоніць прэч
 Родная “Пагоня”!

Я болей ня буду!



КАНЦЭРТ

Графіці

6 лістапада (аўторак), 20.00 — сольны канцэрт Зьмітра Вайцюшкевіча. Зав.Калініна, 16, т.: 671-58-65.

ТЭАТРЫ

Купалаўскі тэатар

ранішнія спектаклі
 11 (ндз) — «Паўлінка». *малая сцэна*
 4 (ндз) — «Саламея».
 5 (пн) — «Апэльсінавае віно».
 8 (чц) — «Адчыніце Кантралёр-ру!».
 9 (пт) — «Беларусь у фантастычных апавяданьнях».

Тэатар юнага глядача

10 (сб) — «Прыгоды Бібігона».
 10 (сб) — «Апошняя дуэль».
 10 (сб) — «Паліана».
 11 (ндз) — «Папялушка».
 11 (ндз) — «Бармалей».

АНДРЭЙ ПЯТРОВІЧ



14 лістапада
 19.00
 вялікая прэзэнтацыя
 новага альбома гурту
 «Нейра Дзюбель»

Штазі

Клуб-рэстаран «Фартуна» (вул.Смаленская, 15),
 т.: 8-029-671-58-65

ВЫСТАВЫ

Майстры польскага плякату

Да 18 лістапада ў Нацыянальным музэі гісторыі і культуры працуе выстава «Майстры польскага плякату» з фонду галерэі Кшыштафа Дыда (Кракаў). На выставе прадстаўлены 70 плякатаў найбольш вядомых у Польшчы мастакоў, якія працуюць у розных кірунках і стылях.

Час гульні. Тэхна-арт

Ад 2 да 13 лістапада мастацкая галерэя «Унівэрсэтэт культуры» прэзэнтэе дасягненні беларускага Тэхна-арту. Сёлета «сваю гульнію» прадстаўляюць Уладзімер Цэсьлер, Вадзім Качан, Андрэй Шчукін, Уладзімер Парфянюк, Данііл Парнюк, Аркадзь Бірылка, Аляксандар Шчэпетаў, Сяргей Стэльмашонак. Таксама «гуляюць у Тэхна-арт» маладыя мастакі: Сяргей Ждановіч, Алена Таборка, Тацяна Гомза,

Кацярына Марціновіч, Дзяніс Барскоў, Марыя Пятровіч...

На выставе будуць прадстаўлены работы ў наступных напрамках: 3D-анімацыя, кампютарная графіка, лічбавы мантаж, арт-аб'екты.

Дарога дадому

У Нацыянальным мастацкім музэі да 10 лістапада праце выстава жывапісу і графікі Мікалая Селешчука.

Тамсама да 5 лістапада можна наведаць выставу плякатаў Цэсьлера і Войчанкі.

Маркавец і Разанаў у «Добрых мыслях»

У мастацкай галерэі кафэтэрыя «Добрыя мыслі» (вуліца Магілёўская, 12) адкрылася выстава канцэптуальна-мастацкіх твораў Віктара Маркаўца і Алеся Разанава. Дэманструюцца сумесныя работы аўтараў з сэрыі «свыі» і

«Функцыянальныя кантэксты». У першай частцы паказана мастацка-вобразнае дасьледаваньне розных зьяў: работы «Страх», «Сумненне», «Згодна», «Смага», «Разважаньне», «Радасьць», «Магчымасьць» і «Смута». Другая сэрыя — увазбляе цераз сэнсавую, эмацыйную і вобразную пабудову мастацкіх твораў старажытных прылад працы: піла, сякера, рыдлёўка, серп. Апрача таго, у галерэі адкрылася выстава клясычнага станкавага жывапісу В.Маркаўца «Барвы жыцця», прымеркаваная да 60-годдзя мастака.

БелаПАН

Экспрэсія Ніды

У Музэі сучаснага мастацтва (пр.Скарыны, 47) да 20 лістапада працуе выстава «Экспрэсія Ніды» — працы мастакоў Літвы, Беларусі, Польшчы, Латвіі, Расеі, Украіны і Нямеччыны, прысьвечаныя гэтаму малюнічому куточку Літвы.



PHOTO BY UVEDIANET

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

«Запавет»

Шчаслівая трагікамэдыя Эміра Кустурыцы

Запавет (Zavet)
 Сэрбія — Францыя, 2007. Каляровы, 126 хв.
Рэжысэр: Эмір Кустурыца
Жанр: Трагікамэдыя
Прызы: Намінацыя на «Залатую галіну» Канскага кінафэсту
Адзнака: 7,5 (з 10)

Хлопец Цана, ягоны дзядуля-вынаходнік і грудастая настаўніца — апошнія жыхары закінутай вёскі. Аднойчы дзядуля кажа, што памірае, і просіць, каб унук выканаў запавет. Цану трэба адправіцца ў горад, прадаць карову, а на атрыманьня грошы набыць абраз. І галоўнае — Цана мусіць знайсці сабе жонку. Але ў горадзе пануе сэрбская мафія, лася да чужых кароваў, абразы лёгка разьбіваюцца ў бойках, а з жонкай, увогуле, вялікая праблема...

Кустурыца паставіў «Запавет» на адным дыханьні, у пералпынку — каб падтрымаць прадусарскі дэбют сваёй жонкі. Рэжысэра дакараюць, што стужка — занадта лёгкая, што засталася камікаваньне замест мудрай горычы, што побыт стаўся павярхоўнаю казкай.

Але ў гэтым і асалода. Нястрымны балканскі карнавал, дзе хаўтуры танчаць зь вясельлем, у паветры лётае беспрытульны цыркач, а вясковая хата абсталёваная пэрыскапамі.

Мсьцівец разбурае галавою будынак, тузін куляў у сьпіну не перашкаджаюць займацца любошчамі, а рулю пісталета лепей за ўсё адкусіць — і зжаваць. Гратэск Кустурыцы на мяжы фолу. Але не ўспраймаць гэта ўсур'ёз. Усе падзеі ў карціне — гэта казка. Сьветлая, нязмушаная, неабавязковая.

Карціна дэманструецца ў «Доме кіно» ў межах праекту «Канаманія».

Андрэй Расінскі

пра-бел / пра-сьвет

Эсэістыка • Крытыка • Рэфлексіі

Прафэсар Шыбека: Беларусь трымаецца на ўзаемадапаўненні «русінаў» ды «ліцьвінаў». Гутарка з доктарам гістарычных навук 20
Храм-гаямніца. Пра Сынковіцкую царкву піша Сяргей Харэўскі 19

Цыліндры ў модзе. Праектанты паставіліся да Менску як да ўскаіны Масквы. Піша Ігар Байцоў 16

Ігар Чарняўскі: Мы выкарыстоўваем плян, распрацаваны ў 80-я.
Андрэй Вашкевіч: Мінкульт ўзаконьвае разбурэнні. Спрэчка вакол старой Горадні 22

Рымскае варэньне з Крэдавых гор. Райскі куток на Нёмане з майго ранейшага жыцця, засталіся адно ўспаміны... Піша Сяргей Астравец 24

Дзесяць гадоў лягеру за лісты да Джавахарлала Нэру. Лёс настаўніка з Карэліччыны варты раманау з экранізацыяй. Піша Сямён Печанко 26

ГУМАР

3 пачутага

— Пара канчаць з прапагандаю гомасэксуалізму на целевідзеньні. Ведзь галу-быя ня могуць імець дзяцей і з эцім нада што-та дзелаць.

(з выступу дэпутата, прысьвечанага дэмаграфічнай бясьпецы)

З маладых гадоў мяне цікавіла: ці ёсьць у нас нармальныя сем'і? У пошуках я аб'ехаў усю Беларусь.

(сацыёляг-навуковец аб пытаньнях сям'і)

Гуртам добра й бацьку біць.

Зяць любіць узяць, а нявестцы — гаўно на трэсцы.

Брат мой, а хлеб еж свой.

Брат любіць сястру багатую, муж жонку здаровую.

Добра сястрыцы ды з братам, як сёстры чацьвёрты, а браты год пяты.

Дзеці — на іх набзьдзечи. Вырастаць, нідзе не падзенуца.

Радня да паўдня.

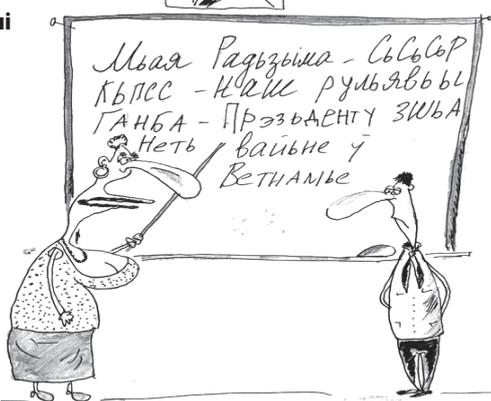
Пачуеш гэтка прыказкі і прымаўкі, міжволі падумаш — умелі нашыя продкі па-сапраўднаму цаніць сямейныя каштоўнасьці.

Сабрала Тацяна Барысік, Магілёў

...моўныя рэформы былі выкліканы мінулым міністра адукацыі і культуры.

Настаўніца: Радзькоў, я магу яшчэ зразумець поўнае няведаньне правапісу мяккага знаку. Аднак чаму, ты, савецкі піанэр, пішаш з слова «прэзыдэнт» з вялікай літары?! Гэта ж галоўны імперыяліст!

КАЛІ Б...



ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

НЯНЯ

Шукаем нянецку для сваёй паўтарагадовай дачкі на 3–4 гадзіны ў будні дні. Графік наведваньня можа быць гнуткім па дамоўленасьці. Патрабаванні: сумленнасьць, досвед працы з маленькімі дзеткамі, веданьне беларускай мовы. Веданьне гутарковай ангельскай, італьянскай ці польскай мовы дае магчымасьць атрымаць больш высокую аплату. Аплата пагадзінная. Зьвяртацца: Алясь, +375–29–676–37–15

ВІТАНЬНІ

Віншую з Днём нараджэньня дарагога чалавека Стасеню Жэню... Няхай жыцьцё не прыносіць расчараваньняў, а толькі сонца, горы і шум мора... Сябра Graf

ВЫХАВАЦЕЛЬКА

Дзіцячаму саду №187 тэрмінова трэба беларускамоўная выхаватэлька. Т.: 288–06–71, 403–15–35

ТАНЦЫ

Шукаю заняткі па танцах для дачкі 7 год зь беларускай новай выкладаньня. Т.: 771–49–39, Алясь

ПРЫЙМАЧ

Шукаю прыймача, які дазволіў бы слухаць радыёстанцыі Эўропы, а таксама радыё «Свабода». Андрус. anideas@tut.by

КВАТЭРА

Студэнтка, блз шкодных звычак здыме пакой да 60 у/а, чысьціню і своечасовую аплату гарантую. Т.(029)275–39–58

ФАРСІ

Урокі фарсі. Веседа і надвоўга. Фацеме. 798–03–42



А ты падпішыся!

Каб рэгулярна атрымліваць «Нашу Ніву», проста падпішыце дамову. Дэталі — **старонка 17**.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўны рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч, У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі
шэф-рэдактар
галоўны рэдактар
мастацкі рэдактар
заснавальнік

Наста Бакшанская
Андрэй Дынько
Андрэй Скурко
Сяргей Харэўскі
Мясцовы фонд выданьня
газэты «Наша Ніва»
Прыватнае прадпрыемства
«Суродзічы»

выдавец

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасьылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасьці за зьмест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі прыкладнага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: 220101, г. Менск, пр. Ракасоўскага, 102–71. Р/р 3012206280014 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 2239. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаньня ў друку 23.00 31.10.2007.

Замова № 5971.

Рэдакцыйны адрас: Ракасоўскага, 102–71.